

DD@S Toolkit

Scholen en leerkrachten ondersteunen, inspireren en versterken

Verzamelen van goede en veelbelovende praktijken,
instrumenten en projecten

Projecttitel:

Democratische dialoog op school: Een online spelgebaseerde trainingstool over democratische dialoog voor leerkrachten

Acroniem project: DD@S

Programma: Erasmus+ KA220-SCH - Samenwerkingspartnerschappen in het schoolonderwijs

Subsidieovereenkomst nr.: 2021-1-BE02-KA220-SCH-000032794

Duur: 01/01/2022 - 30/06/2024

Landen: België, Italië, Griekenland, Cyprus

Projectresultaat 1: Toolkit DD@S inclusief goede praktijken

Resultaat Toonaangevende organisaties: Erasmus Universiteit Brussel & Symplexis

Resultaten' Titel: DD@S Toolkit: Ondersteuning, inspiratie en empowerment van scholen en leerkrachten. Verzameling van goede en veelbelovende praktijken, instrumenten en projecten

Medewerkers: Bewerkt door SYMPLEXIS (Griekenland) & ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL (België) met input van alle partners: CENTRO PER LO SVILUPPO CREATIVO DANILO DOLCI (Italië), ISTITUTO D'ISTRUZIONE SUPERIORE EINAUDI PARETO (Italië), CENTRE FOR ADVANCEMENT OF RESEARCH AND DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY LTD - CARDET (Cyprus), UNIVERSITY OF NICOSIA - UNIC (Cyprus), INTERORTHODOX CENTRE OF THE CHURCH OF GREECE (Griekenland), GO! TECHNISCH ATHENEUM ZAVELENBERG SINT-AGATHA-BERCHEM (België).

Contactgegevens: Dr Christina Bonarou (bonarou.c@symplexis.eu) & Dr Veerle Van Raemdonck (veerle.van.raemdonck@ehb.be)

Niveau van verspreiding: Openbaar

Versie: 0.2 (concept) - Datum: 18 dec. 2023

© 2023 Alle rechten beschermd.

Alle publieke resultaten van DD@S zijn gelicenseerd onder de Creative Commons Naamsvermelding - NietCommercieel - ShareAlike 4.0 Internationale publieke licentie, die toestaat om te remixen, tweaken en niet-commercieel voort te bouwen op het werk, en om afgeleide werken alleen onder dezelfde licentie te verspreiden zolang ze DD@S vermelden voor de originele creatie.

symplexis

Gelieve te citeren als: Erasmus+ Project DD@S: Democratische dialoog op school. Een online spelgebaseerde trainingstool over democratische dialoog voor leerkrachten (2023). *DD@S Toolkit: Ondersteuning, inspiratie en empowerment van scholen en leerkrachten. Verzameling van goede en veelbelovende praktijken, instrumenten en projecten.* Projectnummer: 2021-1-BE02-KA220-SCH-000032794. <https://ddasproject.eu>.

Inhoudsopgave

Inhoud

Het DD@S Erasmus+ project.....	5
DEEL A.....	6
Controverse in de klas	6
Context	6
Uitdagingen voor leerkrachten	7
Resultaten van de DD@S survey.....	7
Diversiteit op school.....	7
Controversiële situaties op school	11
Handelingsstrategieën van leerkrachten om om te gaan met controverse in de klas..	12
Perceptions of teachers in comfort to deal with controversial themes.....	16
Resultaten van de DD@S Focus group gesprekken	17
Focus Group Rapport per land	17
Hoe omgaan met controverse in de klas door middel van een democratische dialoog?	23
Wat is democratische dialoog?	23
Samenvatting: controverse in de klas aanpakken	26
Conclusie	26
Referenties	26
DEEL B	27
De DD@S Toolkit	27
Wat is het doel van de DD@S Toolkit?	27
Wat zijn "goede praktijken"?	28
Veelbelovende, goede of beste praktijken?	28
Wat zijn de belangrijkste criteria voor de selectie van projecten, praktijken en tools? ..	29
Veelbelovende, goede en beste praktijken	31
Lesgeven in controversiële onderwerpen: Het ontwikkelen van effectieve training voor leerkrachten en schoolleiders	32
Omgaan met controverses: Een trainingshulpmiddel voor de hele school	36

Gelijkheid en inclusie in het onderwijs: Kracht vinden door diversiteit	40
Strategieën voor theorie naar praktijk: Inclusieve praktijken voor het omgaan met controversiële onderwerpen in de klas	43
"Game to EMbrace INtercultural education" - GEM IN, Erasmus+ project.....	45
UNESCO's e-platform voor interculturele dialoog	50
PRAKTIJK - Radicalisme voorkomen door kritisch denken Module 1: Controversiële kwesties	54
Wederzijdse Maieutische Benadering van Danilo Dolci	58
Io la mafia non la disgerisco ("Ik verteer mafia niet")	63
Speelkaarten om een democratische dialoog over controversiële onderwerpen te begeleiden	67
"Strategie "Kinderen van Abraham.....	69
Bevorderen van actief burgerschap door debat - Erasmus+ project.....	74
Dialoogcentrum KAICIID	78
Wegwijzers - Beleid en praktijk voor onderwijs over religies en niet-religieuze wereldbeelden in intercultureel onderwijs	81

Het DD@S Erasmus+ project

Het Erasmus+ project "Democratic Dialogue at School" of DD@S (<https://ddasproject.eu>) gelooft in de kracht van de dialoog om intolerantie en discriminatie op school aan te pakken met als doel inclusief onderwijs in heel Europa te stimuleren. Het wordt uitgevoerd van 01/01/2022 tot 30/06/2024 in vier Europese landen (België, Griekenland, Italië, Cyprus) met de deelname van de volgende partners:

- [ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL](#) (België - Coördinator)
- [CENTRO PER LO SVILUPPO CREATIVO DANILO DOLCI](#) (Italië)
- [ISTITUTO D'ISTRUZIONE SUPERIORE EINAUDI PARETO](#) (Italië)
- [CENTRE FOR ADVANCEMENT OF RESEARCH AND DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY LTD - CARDET](#) (Cyprus)
- [UNIVERSITEIT VAN NICOSIA - UNIC](#) (Cyprus)
- [SYMPLEXIS](#) (Griekenland)
- [INTERORTHODOX CENTRUM VAN DE KERK GRIEKENLAND](#) (Griekenland)
- [GO! TECHNISCH ATHENEUM ZAVELENBERG SINT-AGATHA-BERCHEM](#) (België)

DD@S wil leerkrachten van Europese middelbare scholen in staat stellen om te gaan met multiculturele uitdagingen op school. Het project zal bijdragen aan de professionele ontwikkeling van leerkrachten - en opvoeders in het algemeen - door hen te helpen effectieve dialoogvaardigheden te verwerven om te kunnen omgaan met etnische, religieuze en multiculturele conflictsituaties en discussies over verschillende controversiële onderwerpen op school.

DEEL A

Controverse in de klas

Context

De school weerspiegelt de microsamenleving waarin ze is ingebed. Verschillende perspectieven, waarden en normen versmelten. Binnen de metropool en stedelijke context betekent dit ook een hyperdiverse mix van interreligieuze, interculturele en intersociale waardenpatronen, elk met hun specifieke kenmerken (Pisarevskaya et al., 2021).

Schijnbaar onschuldige lesonderwerpen of klassituaties in combinatie met een diversiteit aan waarden en normenkaders en in combinatie met maatschappelijke gevoeligheden leiden soms tot harde discussies (Hess, 2009). Deze situaties kunnen leiden tot polarisatie in de klas of op school. Als leerkrachten de wij-zij dynamiek niet onmiddellijk herkennen en erkennen of er onbedoeld deel van uitmaken, bedreigt dit een veilig schoolklimaat. De tegenstellingen en conflicten die in deze situatie ontstaan, kunnen escaleren, waardoor een verstoorde situatie ontstaat.

Controversiële situaties, zijn potentieel conflictueuze situaties die gevoed worden door tegengestelde meningen en wij-zij denken. Ze vinden vaak hun oorsprong in verschillen in culturele, religieuze, sociale of politieke opvattingen.

Controverse in de klas is ook een leermoment:

Voorwaarden hiervoor zijn

- een open en empathische houding van de onderwijsprofessional
- een wederzijds begrip waarin dialoog en multiperspectief essentieel zijn.

Kortom, reflectieve onderwijsprofessionals.

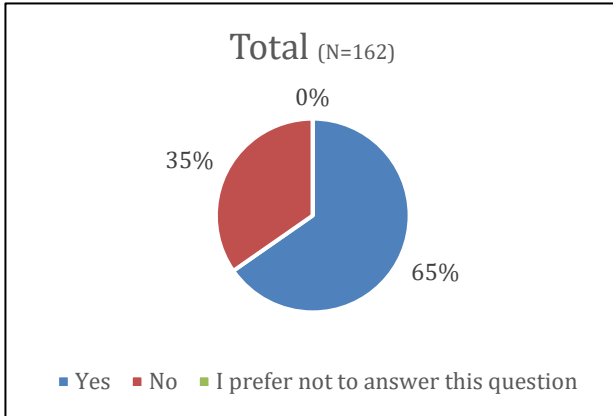
Deze toolkit wil inzicht verschaffen in de aard en oorsprong van controversiële situaties op school. De toolkit beschrijft in detail de context en de aard van controverses in de vier landen die deelnemen aan het DD@S-project. Het biedt een overzicht van succesvolle methodes om met controverse in de klas om te gaan en een stapsgewijze aanpak om op je school aan de slag te gaan.

Uitdagingen voor leerkrachten

Resultaten van de DD@S survey

Diversiteit op school

Leerkrachten in alle vier de landen melden een grote diversiteit op school. Afhankelijk van het land variëren de kenmerken van diversiteit.

Twee op 3 leerkrachten melden dat ze les geven aan sociale minderheidsgroepen. De percentages verschillen van land tot land. Alle Belgische leerkrachten die deelnamen, rapporteerden sociale diversiteit, terwijl dit in Italië en Griekenland 1 op 2 leerkrachten is en een derde voor leerkrachten uit Cyprus.

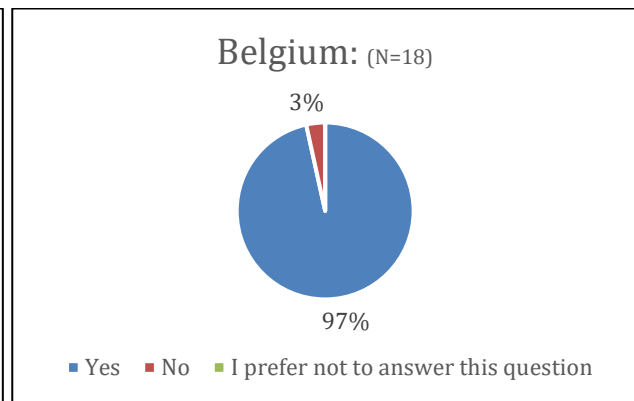
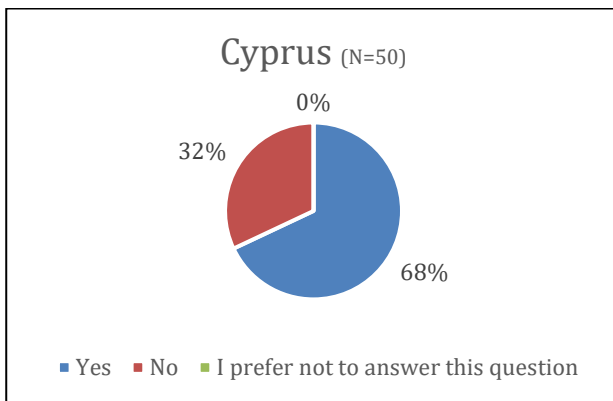
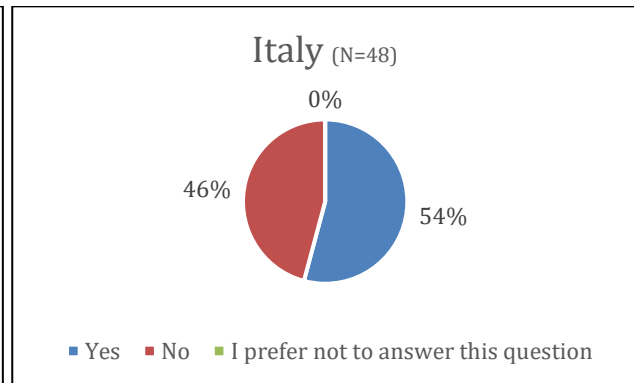
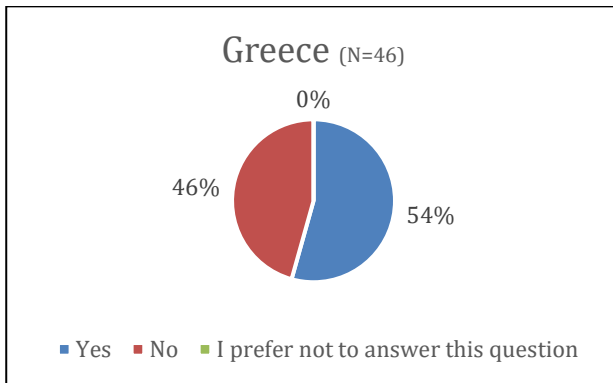
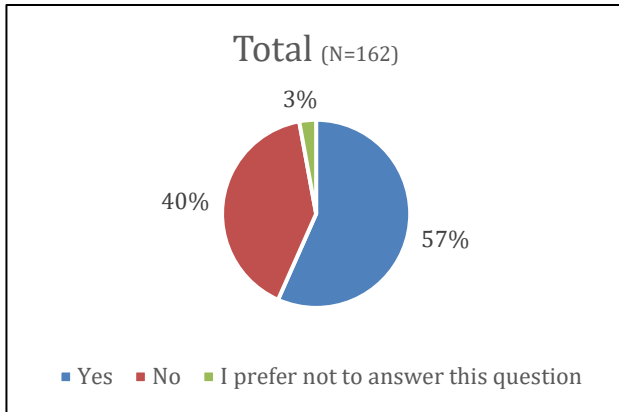

Fig. 1: Percentage leerkrachten die lesgeven aan klasgroepen met sociale minderheidsgroepen

De verschillen tussen de landen zijn significant. Meer leerkrachten in Cyprus en België geven aan les te geven in klassen met sociale minderheden.

Iets meer dan de helft van de leerkrachten heeft leerlingen uit taalminderheidsgroepen in de klas, maar de resultaten verschillen per land. Ook hier waren de verschillen tussen landen significant. Taalminderheden zijn meer vertegenwoordigd in de klassen in Italië, België en Cyprus dan in Griekenland.

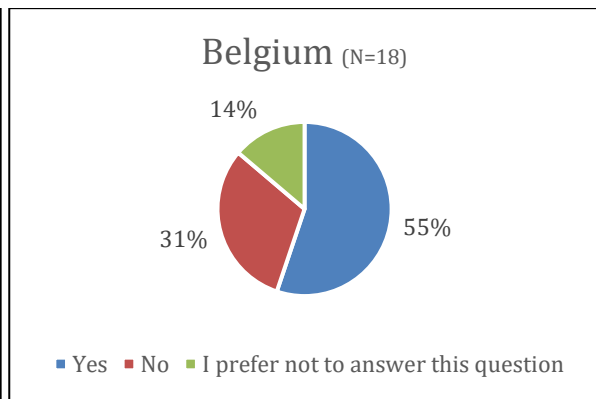
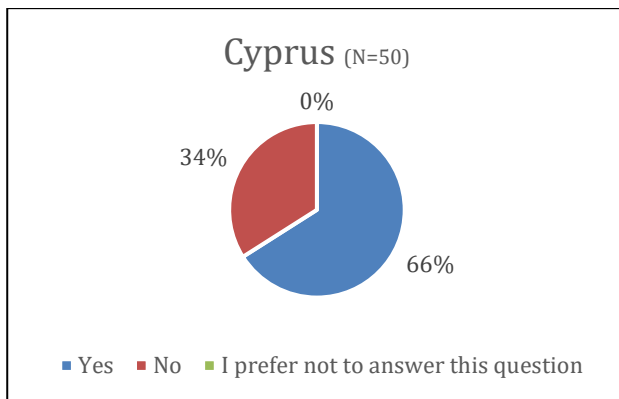
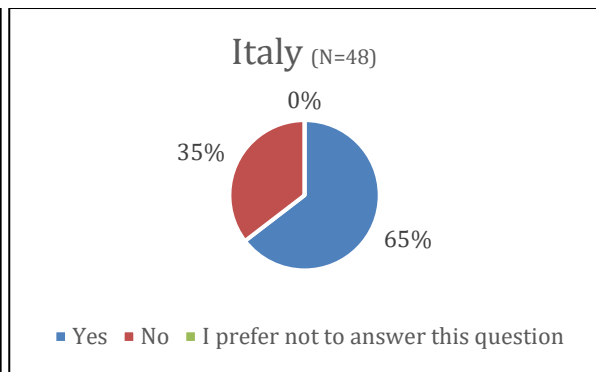
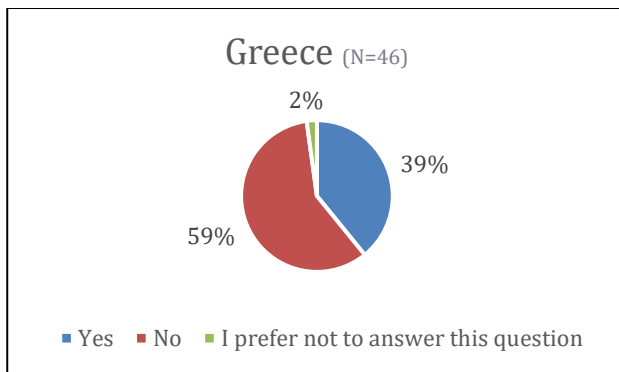
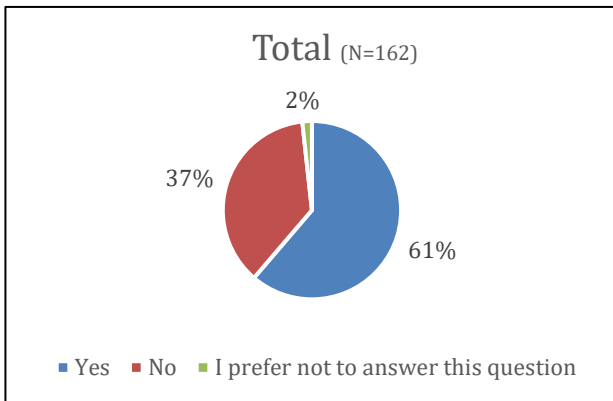

Fig. 2: Percentage leerkrachten die les geven aan leerlingen uit een taalminderheidsgroep

Twee op drie leerkrachten melden etnische diversiteit en minderheden in de klas. Ook hier verschillen de verhoudingen tussen de landen, met België als land met de meeste etnische minderheden in de klas.

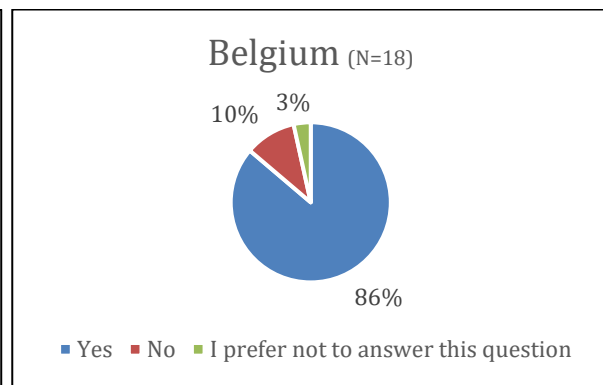
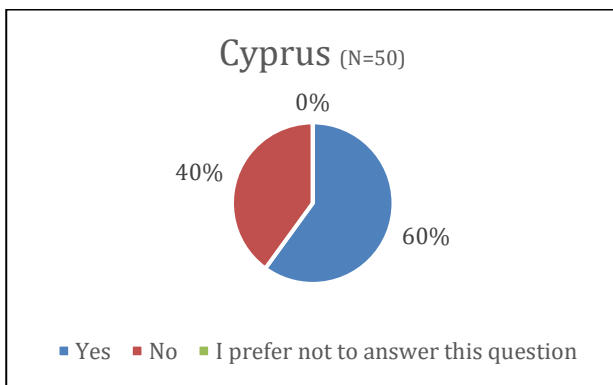
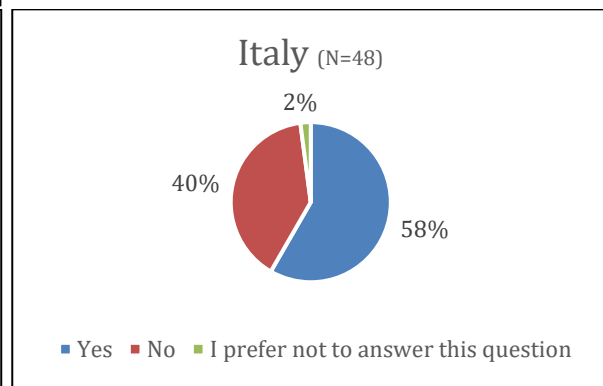
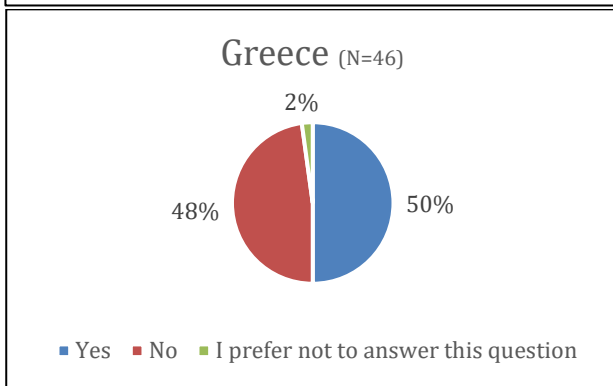
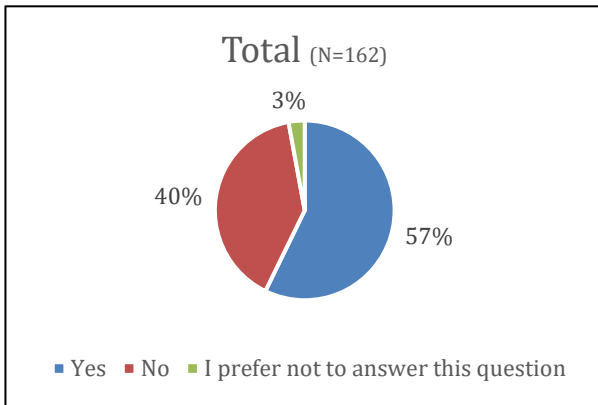

Fig. 3: Percentage leerkrachten die les geven aan leerlingen uit etnische minderheidsgroepen

lets meer dan de helft van de leerkrachten maakt melding van religieuze minderheden in de klas. Welke religies dit zijn, hangt af van het land. In Griekenland en Cyprus verwijst het naar andere godsdiensten dan de orthodoxe katholieke godsdienst, in België verwijst het naar andere godsdiensten dan de katholieke godesdienst en de islam en in Italië verwijst het naar andere godsdiensten dan de katholieke godsdienst.

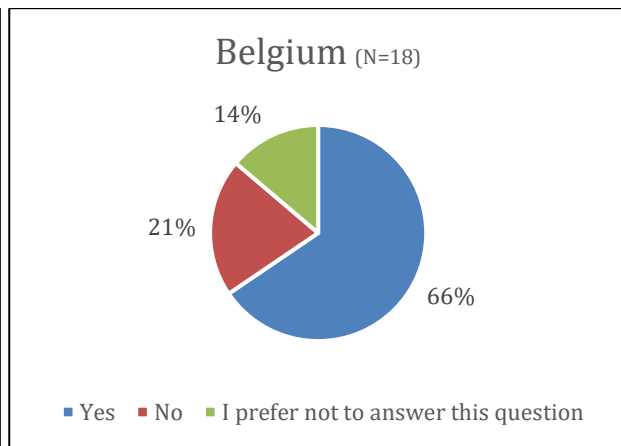
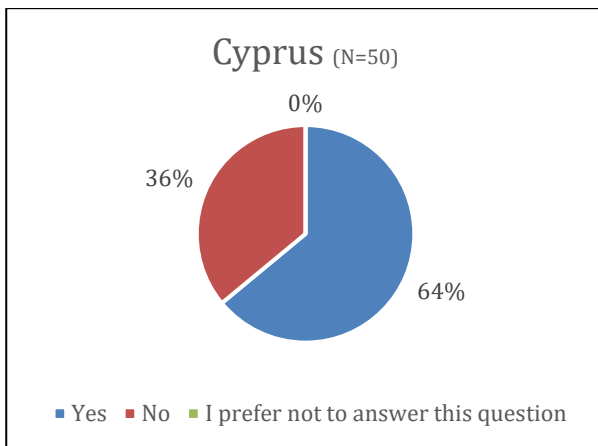
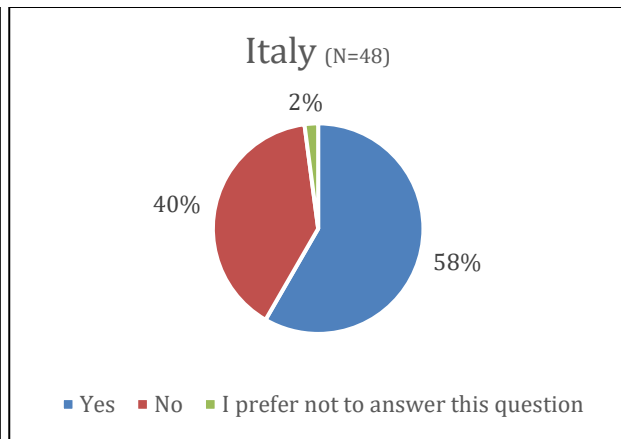
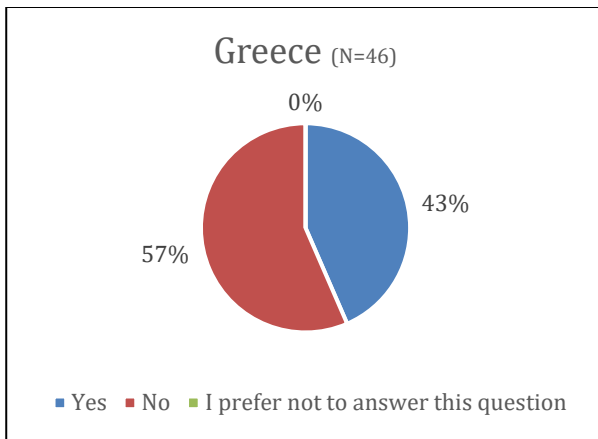

Fig. 4: Percentage leerkrachten die les geven aan leerlingen uit religieuze minderheidsgroepen

Het aandeel religieuze minderheden is aanzienlijk hoger voor Cyprus en België in vergelijking met Griekenland en Italië.

Controversiele situaties op school

Voorkomen en frequentie

		B		C		G		I		Total	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
22 Indicate if you sometimes experience controversial situations at school during work with:	Colleagues	2	11,1%	13	26,0%	10	21,7%	9	18,8%	34	21,0%
	Not applicable	4	22,2%	17	34,0%	15	32,6%	24	50,0%	60	37,0%
	Other	0	0,0%	0	0,0%	3	6,5%	2	4,2%	5	3,1%
	Parents	0	0,0%	3	6,0%	5	10,9%	1	2,1%	9	5,6%
	Pupils	12	66,7%	17	34,0%	13	28,3%	12	25,0%	54	33,3%
Total		18	100,0%	50	100,0%	46	100,0%	48	100,0%	162	100,0%

Tabel 1: Actors in controversiele situaties op school voor leerkrachten in België (B), Cyprus (C), Greece (G) and Italy (I)

Ongeveer twee op de drie leerkrachten krijgt te maken met controversie in de klas. Als zich op school controversiële situaties voordoen, is de tweede actor in de meeste gevallen (33%) een leerling, maar het kan ook een andere collega zijn. In het algemeen zijn de verschillen tussen landen niet significant, maar afhankelijk van het onderwerp worden er wel enkele verschillen tussen landen gerapporteerd.

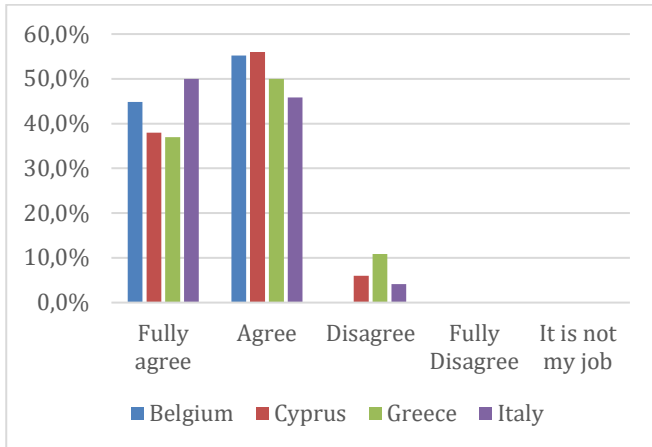
Deze worden beschreven in de figuren 8a-8e en 9.

	B		C		G		I		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
not applicable	4	22,2	17	34,0%	0	0,0%	24	50,0%	45	27,8%
Each day	0	0,0%	4	8,0%	1	2,2%	2	4,2%	7	4,3%
Each month	3	16,7%	11	22,0%	2	4,3%	6	12,5%	22	13,6%
Each period	0	0,0%	0	0,0%	11	23,9%	1	2,1%	12	7,4%
Each week	6	33,3%	10	20,0%	6	13,0%	4	8,3%	26	16,0%
Less	5	27,8%	8	16,0%	26	56,5%	11	22,9%	50	30,9%
Total	18	100,0%	50	100,0%	46	100,0%	48	100,0%	162	100,0%

Tabel 2: Frequentie van controversiele situaties op school voor leerkrachten in België (B), Cyprus (C), Griekenland (G) and Italië (I)

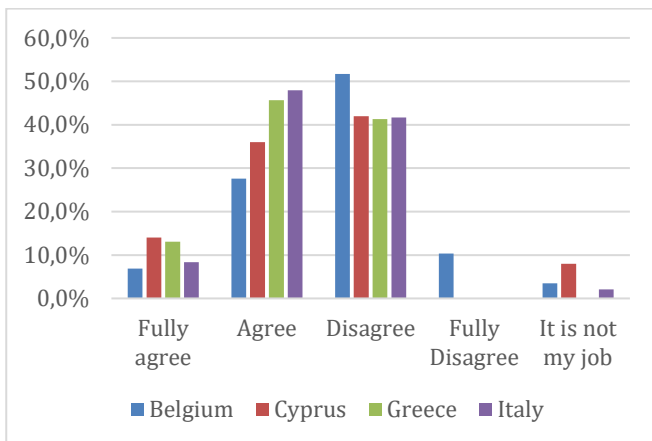
Wat de frequentie van controverses op school betreft, zijn er significante verschillen. Belgische en Griekse leerkrachten rapporteren de hoogste frequentie. Het komt wekelijks voor bij 1 op 3 (België), 1 op 5 (Cyprus) en 1 op 10 leerkrachten (Italië). Bijna 1 op de 4 Griekse leerkrachten zegt elke periode met controversiële situaties te maken te hebben.

Handelingsstrategieën van leerkrachten om om te gaan met controversie in de klas.

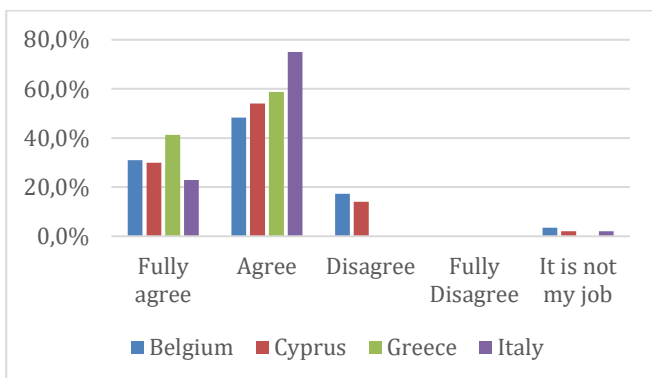
Italiaanse en Belgische leerkrachten voelen zich eerder competent in het bespreken van controversiële thema's op school. Griekse leerkrachten voelen zich het minst competent. Geen enkele respondent gaf echter aan zich niet competent te voelen. De verschillen werden significant bevonden.

Fig. 5: Perceptie van leerkrachten om discussie succesvol te begeleiden

Er waren geen significante verschillen. Alle deelnemers waren het erover eens dat discussies over moeilijke thema's niet autonoom kunnen plaatsvinden en een zekere sturing van de leerkracht nodig hebben, maar in sommige gevallen faciliteert de leerkracht alleen en komt hij niet echt tussenbeide tijdens de dialoog.

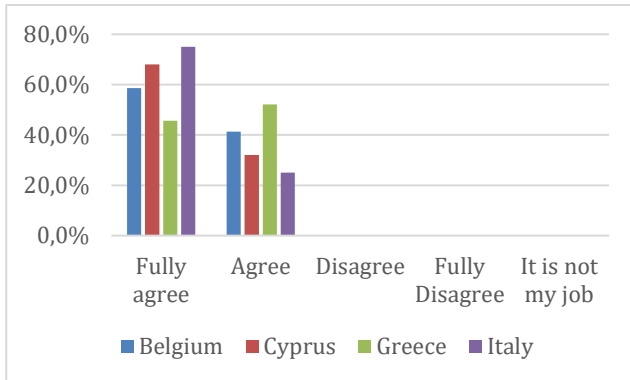
Fig 6: aantal leerkrachten die hun leerlingen laten debatteren zonder zelf tussen te komen

Een op de vijf leerkrachten in België en Cyprus geeft aan dat ze het moeilijk vinden om een positieve draai te geven aan een polariserend gesprek. De meeste respondenten vinden echter dat ze dit wel kunnen, waarbij de meeste Italiaanse leerkrachten vinden dat ze hier voldoende kennis over hebben. Verschillen in gepercipieerde kennis variëren voor alle vier de landen.

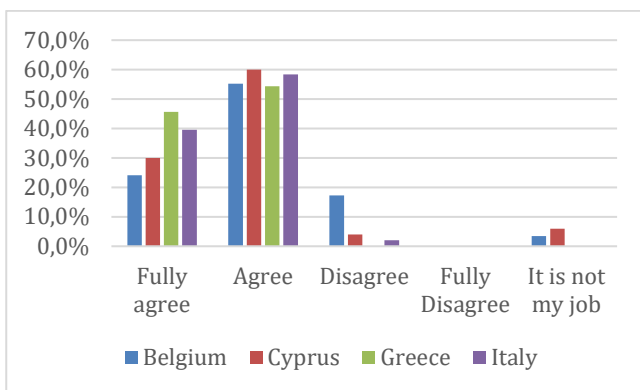
Fig. 7: Gepercipieerde kennis van leerkrachten om een polariserend gesprek te faciliteren naar een wederzijdse dialoog.

In het volgende deel werden specifieke kenmerken van een democratische dialoog aan de deelnemers voorgelegd.

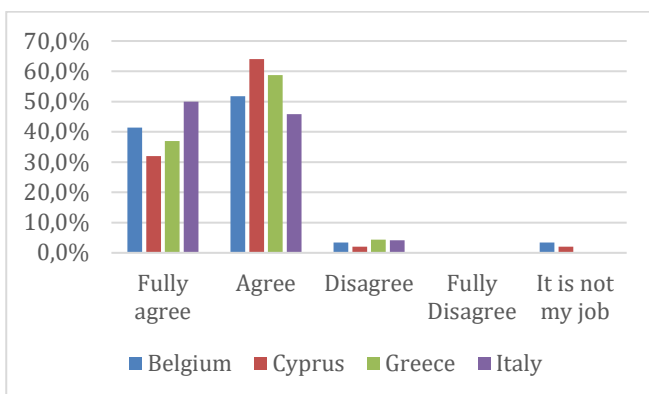
Ondanks de verschillen tussen de groepen zijn alle respondenten of leerkrachten zich bewust van het feit dat luisteren een belangrijke voorwaarde is bij het benaderen van moeilijke situaties.

Fig. 8a: Kenmerken van een democratische dialoog bij leerkrachten: luisteren

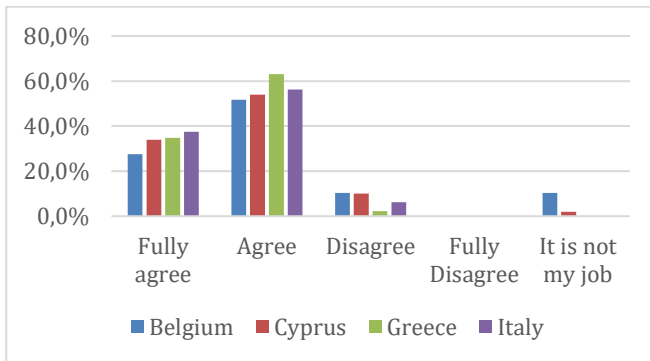
Er is minder consensus over de houding om leerlingen te helpen bij het verkennen van meningen en waar die vandaan komen. De verschillen tussen landen zijn significant.

Fig. 8b: Kenmerken van een democratische dialoog bij leerkrachten: meningen verkennen

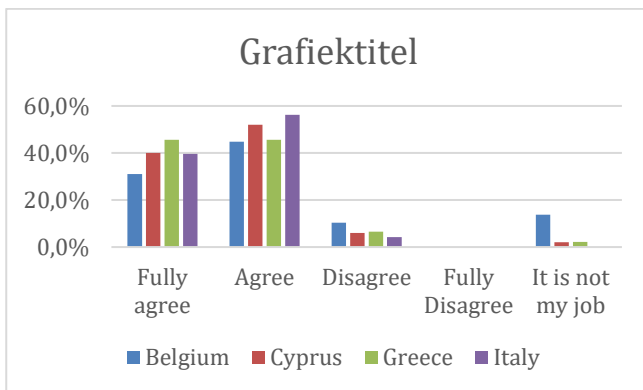
Leraren helpen leerlingen bij het onderscheiden van feiten en meningen. De resultaten laten geen verschillen tussen landen zien. Slechts een klein deel geeft aan dat ze niet faciliteren in dit aspect van een democratische dialoog.

Fig. 8c: Kenmerken van een democratische dialoog bij leerkrachten: helpen om feiten en meningen te onderscheiden

Over het algemeen helpt één op de vijf leerkrachten de leerlingen om het soort argumenten te herkennen. Dit wordt vooral gerapporteerd door Griekse en Italiaanse leerkrachten, maar de resultaten verschiden niet significant tussen de landen.

Fig. 8d: Kenmerken van een democratische dialoog bij leerkrachten: helpen om verschillende soorten argumenten te herkennen

Leerlingen helpen om literatuur en informatie te vinden die hen ondersteunt bij het begrijpen van het thema is een veelgebruikte strategie bij alle deelnemers. Scores in Italië en Cyprus waren significant hoger dan in België en Griekenland.

Fig. 8e: Kenmerken van een democratische dialoog bij leerkrachten: ondersteunen om degelijke informatiebronnen te vinden

Over het algemeen gebruiken leerkrachten in alle vier de landen al de belangrijkste principes van een democratische dialoog. Behalve voor filosofische thema's varieert de perceptie van comfort of ongemak die door leerkrachten in de verschillende landen werd gerapporteerd aanzienlijk. Thema's die door de meeste respondenten als comfortabel worden ervaren, zijn filosofische thema's, discriminatie, gendergelijkheid, racisme, vrijheid van meningsuiting en culturele verschillen. In Cyprus voelen minder leerkrachten zich comfortabel bij controversiële thema's dan in de andere landen. Discriminatie, gendergelijkheid, racisme en vrijheid van meningsuiting zijn de thema's die het meest comfortabel aanvoelen voor de docenten op Cyprus. In Griekenland zijn deze thema's: filosofie, religie, discriminatie, armoede, gendergelijkheid, racisme, vrijheid van meningsuiting en culturele verschillen. Italiaanse leerkrachten geven aan dat ze zich bij de meeste thema's op hun gemak voelen. Een klein deel (1 op 5 Italiaanse respondenten) geeft aan zich enigszins ongemakkelijk te voelen bij de thema's godsdienst, politiek, filosofie en zelfmoord. In België voelen

leerkrachten zich comfortabel bij de meeste thema's, maar sommige thema's worden ook als moeilijk of ongemakkelijk gerapporteerd. Die thema's zijn politiek en zelfmoord.

Perceptions of teachers in comfort to deal with controversial themes

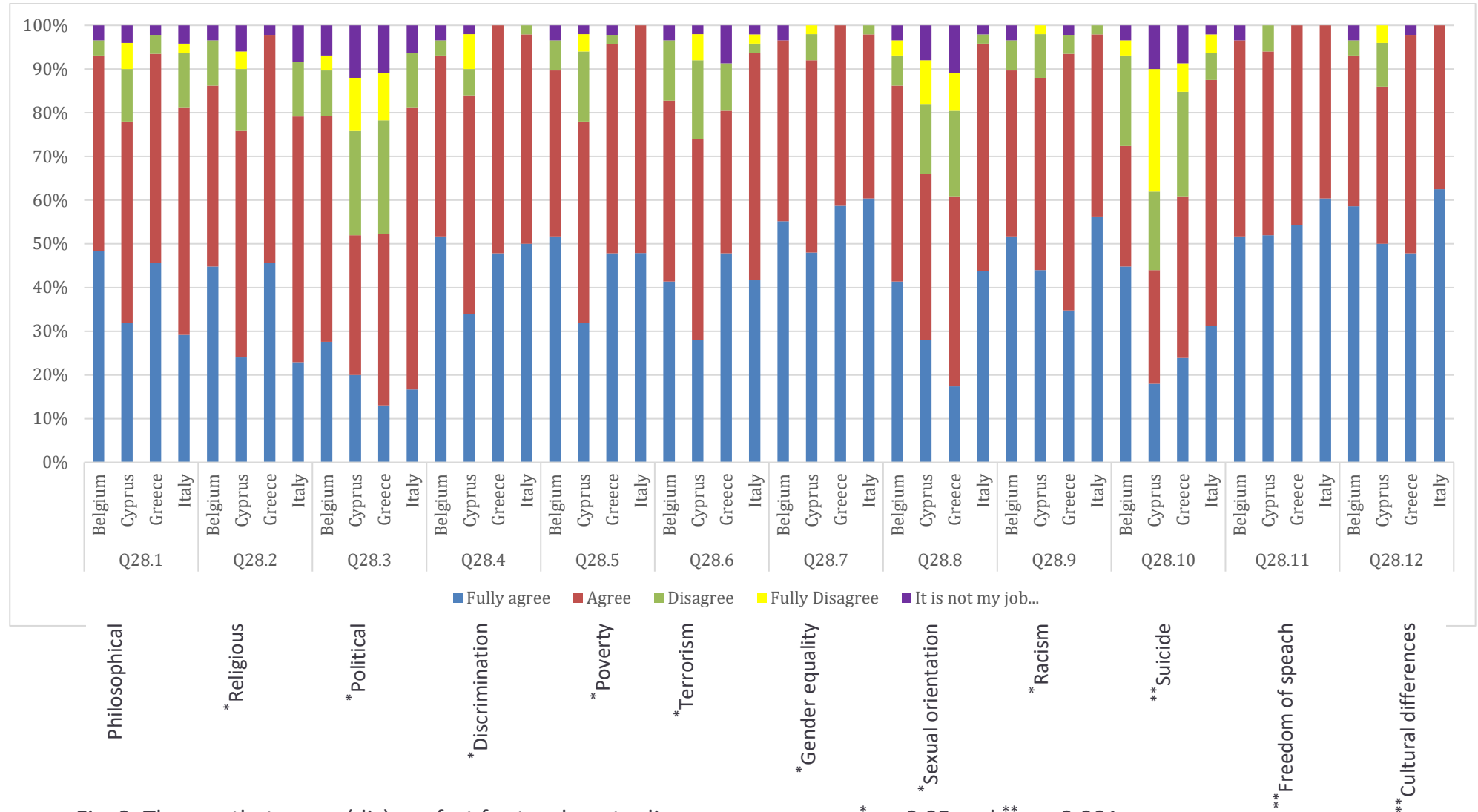

Fig. 9: Themes that cause (dis)comfort for teachers to discuss

* p < 0,05 and ** p < 0,001

Resultaten van de DD@S Focus group gesprekken

Focus Group Rapport per land

Italië

In een groep van 9 leerkrachten, 1 pedagogisch begeleider en 1 ondersteunende leerkracht, was er een vertegenwoordiging van 8 vrouwelijke en 3 mannelijke leerkrachten. Verschillende onderwijsdisciplines zijn vertegenwoordigd, waaronder vreemde taal, grafische vakken, wiskunde, informatica, Italiaans, economie en hulp aan gehandicapten.

De docenten deelden hun ervaringen en houdingen ten opzichte van het lesgeven in controversiële onderwerpen. Ze bespraken voorbeelden van onderwerpen zoals euthanasie, migratiestereotypen, vrouwenmoorden, maffiacultuur, oorlogsconflicten en sociale controverses zoals homofobie en geweld.

Onderwijspraktijken die werden genoemd waren onder andere het betrekken van leerlingen bij sociale campagnes, debatten en het schrijven van essays om een constructieve dialoog en kritisch denken over controversiële onderwerpen te bevorderen.

Docenten toonden een mix van vertrouwen en onzekerheid in het omgaan met conflicten en benadrukten de behoefte aan gespecialiseerde training en hulpmiddelen om controversiële discussies effectief te kunnen voeren.

Professionele ontwikkeling werd essentieel geacht, waarbij leerkrachten specifieke training zochten om controversiële onderwerpen aan te pakken, een democratische dialoog te bevorderen en conflicten in de klas te voorkomen.

Concluderend benadrukten de leerkrachten het belang van voortdurende training en ondersteuning, inclusief het gebruik van informele onderwijsmodellen, om gevoelige onderwerpen aan te snijden en een vreedzame oplossing van conflicten tussen leerlingen te bevorderen.

De uitdagingen van het lesgeven in controversiële onderwerpen kunnen in vijf grote categorieën worden ingedeeld:

- (a) Onderwijstijl
- (b) Bescherming van de gevoeligheden van studenten
- (c) Klimaat en controle in de klas
- (d) Gebrek aan expertise
- (e) Omgaan met spontane vragen en opmerkingen.

De groep houdt zich bezig met onderwerpen als:

Persoonlijk bewustzijn en zelfreflectie van leerkrachten;

Bewustzijn van de aard van controversiële kwesties en de uitdagingen die ze vormen;

Bewustzijn van de samenstelling van de klas en de schoolomgeving;
Het vermogen om een reeks onderwijsstijlen te gebruiken en toe te passen;
Creëren van een passende sfeer in de klas en ondersteunen van een democratische schoolcultuur;
Leerlingen kennis laten maken met kaders en strategieën;
De rol van 'deskundige met kennis van zaken' vermijden;
Studenten leren vooroordelen te herkennen
Het vermogen om discussies effectief te plannen en te leiden;
Het vermogen om een reeks gespecialiseerde onderwijstechnieken te gebruiken en toe te passen;
Andere belanghebbenden en docenten erbij betrekken.

Cyprus

Elf vrouwelijke leerkrachten uit het secundair onderwijs met 3 tot 20 jaar ervaring, namen deel aan een focusgroep waarin ze hun houding tegenover het onderwijzen van controversiële kwesties (CI) op school bespraken. De meerderheid toonde zich zeer bereid om CI aan te kaarten, omdat ze dit als hun plicht beschouwen als opvoeders binnen open maatschappelijke systemen die van invloed zijn op scholen.

De deelnemers geloven dat het bespreken van CI het democratisch denken bevordert en leerlingen leert om weloverwogen beslissingen te nemen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun leven. Ze pleiten ervoor om discussies over CI te integreren in het curriculum om de burgerschapscompetenties van studenten te ontwikkelen.

Leerlingen zijn bereid om deel te nemen aan discussies over CI en hebben baat bij dialoog, argumentatie en samenwerkingsprojecten die kritisch denken en begrip voor verschillende standpunten aanmoedigen.

Onderwijspraktijken omvatten het opstellen van basisregels voor respectvolle discussies, het presenteren van levensechte scenario's en het betrekken van leerlingen bij probleemoplossende activiteiten om CI-onderwerpen te verkennen.

Ondanks hun bereidheid worden leerkrachten geconfronteerd met uitdagingen zoals een gebrek aan academische autonomie, kennis en tijd, samen met zorgen over reacties van ouders.

Uit de discussie kunnen we concluderen dat leerkrachten geconfronteerd worden met verschillende uitdagingen met betrekking tot het bespreken van CI in hun klas. Deelnemers benadrukten de behoefte aan voortdurende bijscholing van het personeel op school. Deelnemers stelden ook dat het belangrijk is om de kritische denkvaardigheden van studenten te ondersteunen bij het onderwijzen van controversiële onderwerpen, om de

klasomgeving op de juiste manier te ontwerpen in overeenstemming met het bijbrengen van respect voor verschillende ideeën, en om controversiële onderwerpen bewust te benaderen door zich bewust te zijn van hun eigen academische vrijheid. De belangrijkste stap naar het bespreken van controversiële onderwerpen op school is een geplande en geprogrammeerde manier van lesgeven. Scholen moeten plaatsen zijn waar leerlingen zich veilig voelen om in debat te gaan met mensen die een andere mening hebben. Door discussies over controversiële onderwerpen zorgvuldig te voeren, kunnen scholen de vrijheid van meningsuiting bevorderen, evenals inclusie, tolerantie en mensenrechten, en het gebruik van haatdragende taal door leerlingen te voorkomen of tegen te gaan.

Griekenland

Op 4 november 2022 hield het Interorthodox Centrum een focusgroep met 17 leerkrachten, gecoördineerd door Dr. Christos Nasios en Mr. Sergios Voilas. De discussie begon met een inleiding over de doelen, doelstellingen en verwachte resultaten van het project. De deelnemers werden vragen gesteld over het lesgeven in controversiële onderwerpen, hun werkwijzen, niveaus van vertrouwen en behoeften aan professionele ontwikkeling. De sessie duurde twee uur en werd opgenomen.

De leerkrachten, voornamelijk vrouwen (15) met 5 tot 30 jaar ervaring, benadrukten de uitdagingen bij het behandelen van controversiële onderwerpen zoals seksuele geaardheid, genderidentiteit en extreme politieke ideologieën. Ze merkten op dat het Griekse schoolsysteem niet voorbereid is op deze onderwerpen. Religieuze en culturele controverses baarden de leerlingen minder zorgen.

Leerkrachten voelden zich onvoldoende opgeleid om met dergelijke discussies om te gaan en improviseerden vaak de dialoog in de klas. Ze werden geconfronteerd met obstakels zoals leerplanbeperkingen en beperkte schoolondersteuning. Sommigen vonden succes in het aanpakken van deze kwesties via buitenschoolse projecten.

De deelnemers benadrukten het belang van de persoonlijkheid van de leerkracht en de steun van het gezin bij het omgaan met het gedrag van leerlingen. Ze waren het unaniem eens over de behoefte aan uitgebreide en verplichte professionele training over controversiële onderwerpen en benadrukten hun ontevredenheid over de bestaande trainingsprogramma's.

Tot slot erkenden de leerkrachten het veranderende sociale landschap en pleitten ze voor voortdurende, kwalitatief hoogstaande training en een robuust wettelijk kader om leerkrachten te ondersteunen bij het effectief omgaan met gevoelige onderwerpen. Uit de discussies kwam naar voren dat er dringend behoefte is aan betere ondersteuningssystemen om leerkrachten in staat te stellen complexe kwesties binnen de schoolomgeving aan te pakken.

Uiteindelijk bleek uit de discussie dat er behoefte is aan gerichte training voor leerkrachten over kwesties met betrekking tot seksuele voorkeuren, discriminatie, geweld, racisme en religieuze discriminatie en extreme en radicale politieke uitingen.

De training moet aangepast zijn aan de huidige leercontext, ook binnen professionalisering. Een dergelijke opleiding moet vergezeld zijn van geschikt lesmateriaal, pedagogische voorstellen en onderwijsmethoden die een democratische en inclusieve school versterken.

België

Leerkrachten in Brussel krijgen vaak te maken met controversiële onderwerpen zoals de hoofddoek, homoseksualiteit, religie, evolutietheorie, sociale media en nepnieuws. Terwijl sommige leerkrachten deze thema's actief aansnijden, vermijden anderen ze vanwege hun complexiteit en hun potentieel om discussies te laten escaleren. Om effectief met controversiële thema's om te gaan, hebben leerkrachten vertrouwen en een zekere mate van vrijheid nodig. Elke docent ontwikkelt zijn eigen omgangsstrategieën op basis van comfort en ervaring. Discussies tussen leerlingen escaleren sneller in het post-COVID-tijdperk.

Niet alle docenten voelen zich vertrouwd met het behandelen van controversiële thema's; sommige vakken zijn meer geschikt voor deze discussies. Docenten wordt aangeraden om gesprekken effectief te structureren, door kaders te bieden voor studentendebatten zonder discussies te domineren. Geslacht kan van invloed zijn op de reacties van studenten, omdat sommige studenten minder agressief zijn tegen vrouwelijke docenten vanwege culturele normen. Sommige docenten introduceren controversiële onderwerpen opzettelijk, maar benadrukken het belang van grondige voorbereiding en veiligheid in de klas.

Leerkrachten moeten gebruik maken van de complementariteit binnen onderwijsteams op basis van individuele sterke punten en moeten bemiddelingsvaardigheden ontwikkelen om door verschillende conflictbenaderingen te navigeren. Leerkrachten worden aangemoedigd om informatie in te winnen als ze geen vertrouwen hebben in het aanpakken van deze kwesties. Een geschikte infrastructuur in scholen is cruciaal voor gestructureerde activiteiten die de groei van zowel leerkrachten als leerlingen bevorderen. Er zijn voldoende mogelijkheden voor professionele ontwikkeling op nationaal en internationaal niveau om leerkrachten uit te rusten met vaardigheden om effectief om te gaan met controversiële onderwerpen in de klas.

Concluderend kunnen we stellen dat leerkrachten in Brussel te maken krijgen met heel wat controversiële onderwerpen: Hoofddoek, Homoseksualiteit, Religie, Evolutietheorie en Sociale media en nepnieuws komen het meest voor.

Niet elke leerkracht voelt zich even zelfverzekerd om hiermee om te gaan, maar het helpt als leerkrachten samenwerken en een sterk complementair team vormen om elkaar te ondersteunen. Infrastructuur kan ook een facilitator zijn voor zowel leerlingen als leerkrachten om over deze thema's te debatteren. Er zijn veel mogelijkheden om de nodige vaardigheden te trainen en je leert elke keer weer iets bij.

Conclusie

Bij het bestuderen van de ervaringen en perspectieven van leerkrachten in Italië, Cyprus, Griekenland en België met betrekking tot het onderwijzen van controversiële onderwerpen in scholen, zijn verschillende belangrijke thema's en uitdagingen naar voren gekomen. Overall in deze verschillende contexten hebben leerkrachten blijk gegeven van een sterk engagement om de democratische dialoog en het kritisch denken bij leerlingen aan te moedigen, ondanks de vele obstakels.

Een terugkerend thema is het belang van voortdurende professionele ontwikkeling en gespecialiseerde training om effectief om te gaan met gevoelige onderwerpen en conflicten in de klas te beheersen. Leerkrachten hebben zowel vertrouwen als onzekerheid in het aanpakken van controversiële onderwerpen, wat de behoefte aan uitgebreide ondersteuningssystemen en het gebruik van informele onderwijsmodellen benadrukt.

Uitdagingen voor leerkrachten zijn onder andere beperkingen in het leerplan, gebrek aan autonomie en zorgen over reacties van ouders. Leerkrachten benadrukken het belang van het creëren van een ondersteunende sfeer in de klas die een respectvolle dialoog en kritische analyse van verschillende standpunten bevordert.

Een coöperatieve aanpak komt naar voren als een veelbelovende strategie, waarbij leerkrachten pleiten voor complementaire onderwijsteams en collegiale ondersteuning om complexe kwesties effectief aan te pakken. De integratie van het debat over deze onderwerpen in het curriculum wordt gezien als essentieel voor het ontwikkelen van burgerschapscompetenties van leerlingen en het bevorderen van een democratische schoolcultuur.

Verder wordt de rol van de infrastructuur in het faciliteren van gestructureerde activiteiten en debatten over controversiële thema's benadrukt, wat de noodzaak onderstreept van geschikte klasomgevingen die inclusie en tolerantie bevorderen.

Concluderend kan gesteld worden dat de ervaringen van leerkrachten het veranderende landschap van het onderwijs benadrukken, dat gekenmerkt wordt door het toenemende belang van het behandelen van diverse en uitdagende onderwerpen in de klas. Door prioriteit te geven aan voortdurende professionele ontwikkeling, het bevorderen van samenwerking tussen leerkrachten en het stimuleren van ondersteunende schoolomgevingen, kunnen leerkrachten effectief omgaan met controversiële onderwerpen

en leerlingen in staat stellen om kritisch om te gaan met complexe maatschappelijke kwesties. Door deze inspanningen kunnen scholen ruimten worden die vrijheid van meningsuiting, inclusiviteit en respect voor mensenrechten bevorderen en uiteindelijk geïnformeerde en verantwoordelijke burgers vormen voor onze mondiale samenleving.

Hoe omgaan met controversie in de klas door middel van een democratische dialoog?

Wat is democratische dialoog?

*Een Democratische Dialoog is een **constructieve en onderzoekende dialoog** over een gevoelig onderwerp.*

*Door middel van deze dialoog willen we een **empathische houding** bij de deelnemers bevorderen, wat kan leiden tot ontmoetingen die gemeenschappelijkheden benadrukken en respect voor verschillen garanderen. (Cornelissen & Yentür, 2017).*

Oorsprong en basisprincipes

De democratische dialoogmethode is een samensmelting van verschillende bekende benaderingen. Dit zijn de Socratische methode, Interculturele communicatie en geweldloze communicatie.

De **Socratische methode** is een methode waarbij iemand een ander echt probeert te begrijpen door vragen te stellen. Het is een dialoog waarin aanvullende vragen worden gebruikt om de onderliggende overtuigingen van een andere persoon te verkennen. Voorbeelden zijn: 'Wat bedoel je met ...?', 'Kun je uitleggen waarom je dat denkt?' Het helpt om elkaar te begrijpen in plaats van de ander te veroordelen. Het helpt de gesprekspartners om neutraal te blijven.

Interculturele communicatie verwijst naar communicatie tussen mensen van verschillende culturen. Typisch wordt deze communicatie gestuurd door de normen en waarden van elke persoon. De interactie vereist een goed begrip van de waarden en overtuigingen van de ander.

Elke persoon heeft een interne waardenkader dat beïnvloedt hoe hij of zij met anderen communiceert. Deze unieke ervaring van de ander begrijpen en ervoor openstaan is noodzakelijk om van communicatie een dialoog te maken. Deze methode kan leerkrachten en leerlingen laten zien welke houding(en) ze moeten aannemen om open, betekenisvolle en constructieve communicatie mogelijk te maken.

Geweldloze communicatie leert ons hoe belangrijk het is om de redenen te begrijpen waarom iemand ongemak of een conflict ervaart. Open vragen helpen om de ervaring van de ander te verkennen en hebben als doel om de werkelijke behoefte van elke betrokkene in de communicatie te ontdekken. Vervolgens kan een wederzijdse dialoog op een menselijke en respectvolle manier, zelfs in moeilijke omstandigheden, resulteren in een aanpak of oplossing voor het potentiële

conflict. De methode leert ons alternatieve vormen van communicatie en luistervaardigheden. Het gaat verder dan een moraliserend oordeel, maar initieert communicatie vanuit het perspectief van elke onderliggende emotionele behoefte.

Hoe een democratische dialog initiëren?

Yentür & Cornelissen (2017) beschrijven drie fasen die belangrijk zijn in een democratische dialoog: een veilige en rustige omgeving, observeren en verkennen, reflectie en feedback.

Veilige en rustige omgeving

Voorwaarden voor een democratische dialoog zijn een veilige omgeving waarin deelnemers elkaar kunnen vertrouwen. Iedereen moet zich vrij voelen om zijn mening te geven zonder bang te hoeven zijn voor de gevolgen. Elke mening verdient erkenning. Om een goede context te bieden voor dit soort dialoog, kun je de volgende tips gebruiken (Yentür & Cornelissen, 2017)

- Blijf kalm bij het horen van verontwaardigde uitspraken
- Indien nodig, de leerling begeleiden naar een rustige plek waar hij/zij kan kalmeren.
- Creëer een veilige klasomgeving door duidelijke afspraken te maken. Gebruik een constructieve aanpak met de adolescenten. Benadruk dat er gepraat wordt over onze mening over wat er is gebeurd zonder een oordeel te vellen. Elke mening telt en verdient aandacht om over na te denken.
- Zorg voor een positieve non-verbale communicatie (gebruik een lichaamstaal en houding die openheid en oprechte interesse tonen).
- Straal vertrouwen uit
- Geef voldoende tijd en gelegenheid om alle meningen aan bod te laten komen

Dialog tips

- Observeer de leerlingen: Op welke manier is het onderwerp belangrijk voor hen? Wie zegt wat? Wie wordt het meest (of minst) geraakt door wat er gezegd wordt?
- Geef de leerlingen voldoende tijd en gelegenheid om hun verhaal te vertellen en met argumenten te onderbouwen.
- Toon respect door actief te luisteren.
- Geef iedereen, ook de stillere leerlingen, de kans om te spreken.
- Graaf dieper: identificeer de onderliggende argumenten waarop de leerling zijn/haar redenering baseert. Wat zijn de echte redenen?
- Vraag verduidelijking als je iets niet begrijpt

- Bekijk met een kritisch oog het gehouden discours: begrijp de onderliggende redenering door vragen te stellen als 'Wat bedoel je met?', 'Is dat altijd zo?', 'Kun je een voorbeeld geven alsjeblieft?' etc.
- Parafraseer / controleer je interpretatie regelmatig met vragen als 'Als ik je goed begrepen heb, bedoel je dan het volgende ... ?'
- Wijs op het verschil tussen emotioneel en rationeel redeneren.
- Besteed speciale aandacht aan de betrouwbaarheid van de informatiebron en referentiekaders door bijvoorbeeld te vragen: 'Waar is je standpunt op gebaseerd?', 'Waar heb je deze informatie gevonden?' etc.
- Toon empathie. Verplaats jezelf in de situatie van iemand anders en motiveer de leerlingen om hetzelfde te doen door bijvoorbeeld te vragen: 'Kun je je voorstellen dat ...?', 'Is dit te vergelijken met ...?' enz.
- Laat pauzes vallen door regelmatig samen te vatten: 'Tot nu toe hebben we de volgende perspectieven / standpunten / gedachten gehoord ...'.

Reflectie en feedback

- Vat kort samen waar het debat over ging. Wat waren de belangrijkste inzichten? Vraag de deelnemers wat ze onthouden hebben.
- Vraag de deelnemers naar hun verwachtingen over hoe ze verder willen. Dit geeft hen medeverantwoordelijkheid, wat hen kan motiveren om actief naar een oplossing te zoeken.
- Welke vragen blijven onbeantwoord? Leidt dit debat tot nieuwe vragen? Hebben de leerlingen behoefte aan een vervolgsessie? Zo ja, probeer dan samen een dialoogsessie te plannen.

Samenvatting: controversie in de klas aanpakken

Conclusie

Thema's die conflicten en controverses in de klas uitlokken, verschillen misschien wel wat van land tot land, maar er zijn veel overeenkomsten.

Omgaan met dit soort onderwerpen heeft een aantal gemeenschappelijke kenmerken:

- Blijf kalm en luister naar alle betrokkenen
- Informeer jezelf over het onderwerp en ondersteun leerlingen om zichzelf te informeren
- Gebruik empathische communicatiestrategieën (zoals bemiddelingstechnieken, democratische dialoog, geweldloze communicatie).

De samenwerking van leerkrachten als team is een belangrijk gegeven. Dit versterkt leerkrachten omdat ze als een complementair team kunnen optreden. Bovendien zijn er veel mogelijkheden om de benodigde vaardigheden te trainen. Alle leerkrachten profiteren op de een of andere manier van deze vaardigheden. Het versterkt het lerarenteam, wat een belangrijke aanwinst is voor de school en het bevorderen van het welzijn van leerlingen op school.

Referenties

Hess, D., *Controversy in the classroom: The democratic value of discussion*, New York: Routledge, 2009.

Pisarevskaya, A., Scholten, P., & Kaşlı, Z. (2021). Classifying the diversity of urban diversities: an inductive analysis of European cities. *Journal of international Migration and Integration*, 1-23.

Yentür A. & Cornelissen E. (2017) *Embracing Controversy: Democratic Dialogue in the classroom*. [e-publication] Democratische Dialoog.

DEEL B

De DD@S Toolkit

Wat is het doel van de DD@S Toolkit?

De term "educatieve toolkit" verwijst naar een verzameling gerelateerde bronnen of hulpmiddelen die, individueel of collectief, gebruikers kunnen begeleiden en ondersteunen bij hun werk, bv. bij het ontwikkelen van een plan, het organiseren van inspanningen, het uitvoeren van activiteiten, het opvolgen van op bewijs gebaseerde aanbevelingen of het voldoen aan op bewijs gebaseerde praktijknormen om een gewenst resultaat te bereiken.

De DD@S Toolkit, ontwikkeld in de context van het DD@S 1st Projectresultaat, wil nuttige instrumenten bieden voor scholen die de behoefte voelen om leerkrachten en pedagogische professionals **te bekwamen** in de democratische dialoog, leerkrachten **bij te scholen** in het lesgeven/discussiëren van controversiële onderwerpen in hun klassen, een inclusief klimaat op school **te bevorderen** en schoolteams te **helpen bij** het opbouwen van hun eigen trainingsstrategie en -beleid om op school te implementeren.

Alle projectpartners hebben bijgedragen aan de verzameling en presentatie van goede en veelbelovende praktijken die verband houden met de reikwijdte van het DD@S-project, namelijk de empowerment van leerkrachten van Europese middelbare scholen in het omgaan met controversiële kwesties en multiculturele uitdagingen op school.

De toolkit is het resultaat van een iteratieve, dubbele ADDIE-cyclus (die staat voor Analyseren, Ontwerpen, Ontwikkelen, Implementeren en Evalueren). De eerste cyclus begon met de DD@S focusgroepen waar leerkrachten, schoolhoofden en opvoeders hun ervaringen deelden over het bespreken en onderwijzen van controversiële onderwerpen in de klas.

Vervolgens verstrekten Symplexis een sjabloon voor het verzamelen en presenteren van veelbelovende praktijken, samen met relevante richtlijnen. Alle partners verzamelden en presenteerden beste, goede of veelbelovende praktijken, gebaseerd op de resultaten van hun nationale DD@S-veldwerk, de ervaring van hun eigen organisaties en waar nodig verder onderzoek.

De feedback van de deelnemende leerkrachten aan de 1st LTTA (Learning, Teaching and Training Activity) van het project is het uitgangspunt geweest van de tweede ADDIE-cyclus. De eindevaluatie van de toolkit werd uitgevoerd door de twee leidende partners in dit resultaat: Erasmus Universiteit Brussel en Symplexis.

Wat zijn "goede praktijken"?

"Goede praktijken" kunnen op verschillende manieren worden gedefinieerd. De rode draad die door de meeste definities loopt, is echter dat het gaat om strategieën, benaderingen en/of activiteiten waarvan door onderzoek en evaluatie is aangetoond dat ze effectief, efficiënt, duurzaam en/of overdraagbaar zijn en op betrouwbare wijze leiden tot een gewenst resultaat¹.

In het kader van het DD@S-project is de term "praktijk" uitgebreid tot projecten, praktijken en instrumenten, alsook strategieën, benaderingen en activiteiten. Er was bijzondere belangstelling voor andere EU-projecten (met nationale deelname), praktijken en instrumenten (bv. online cursussen, lesmateriaal, educatieve spelletjes) die in een of meer opzichten kunnen bijdragen aan de professionele ontwikkeling van leerkrachten om de nodige vaardigheden te verwerven en/of effectief om te gaan met etnische, religieuze, multiculturele of andere conflictsituaties in scholen (bv. het ontwikkelen van effectieve dialoogvaardigheden, het aanpakken van genderdiscriminatie, het verwelkomen van migrantenleerlingen, enz.)

Veelbelovende, goede of beste praktijken?

Het verschil tussen **veelbelovende, goede en/of beste** praktijken wordt hieronder uitgelegd:

- *Veelbelovend*: Een programma, activiteit, strategie of techniek waarvoor voldoende bewijs bestaat om te beweren dat het bewezen effectief is in het bereiken van een specifiek doel of resultaat, consistent met de doelen en doelstellingen van de activiteit/programma/interventie etc., maar er is niet genoeg generaliseerbaar bewijs om het als "beste praktijk" te bestempelen. Een veelbelovende praktijk belooft echter een beste praktijk te worden met een duurzame impact op lange termijn voor andere organisaties en entiteiten die de aanpak willen aanpassen op basis van de degelijkheid van het bewijsmateriaal.
- *Goed*: Een programma, activiteit, strategie of techniek die aan de meeste van de volgende criteria voldoet: leidt tot een daadwerkelijke verandering, heeft een aanzienlijke impact, laat een innovatieve of herhaalbare aanpak zien en toont duurzaamheid.

---

¹ Europese Commissie (n.d.). Europese website over integratie. Wat zijn "goede praktijken"? https://ec.europa.eu/migrant-integration/page/what-are-good-practices_en

- *Beste*: Een programma, activiteit, strategie of techniek waarvan de resultaten consistent beter zijn dan die welke met andere middelen in een bepaalde situatie worden bereikt, op basis van bewijsmateriaal uit subjectieve en objectieve gegevensbronnen, en die voor andere situaties kan worden aangepast.

Wat zijn de belangrijkste criteria voor de selectie van projecten, praktijken en tools?

De veelbelovende, goede of beste praktijken die in de DD@S-toolkit zijn opgenomen, zijn geïdentificeerd en beoordeeld aan de hand van de volgende criteria² :

criterium	Beschrijving
1. Relevantie voor de doelgroepen	De geselecteerde praktijken hebben betrekking op docenten in het voortgezet onderwijs. Partners kunnen echter ook praktijken opnemen die betrekking hebben op schoolleiders of andere belanghebbenden die betrokken zijn bij schoolonderwijs en relevant beleid.
2. Relevantie voor het onderwerp	De voorgestelde praktijken houden verband met het doel van het DD@S-project, dat gericht is op de professionele ontwikkeling van leerkrachten om de nodige vaardigheden te verwerven en/of om te gaan met etnische, religieuze, multiculturele of andere conflictsituaties op school.
3. Technisch en administratief haalbaar	De praktijken zijn technisch haalbaar en gemakkelijk te leren en te implementeren.
4. Effectiviteit en succes met meetbare impact	De geselecteerde praktijken tonen hun relevantie aan als een effectieve manier om hun specifieke doelstelling(en) te bereiken. Idealiter hebben ze een afgemeten en verduidelijkt effect (ondersteund door bewijs, gegevens, statistieken, enz.).

² Aangepast formulier COME RES 953040 - D5.1: Methodologisch kader voor de selectie van goede/beste praktijken, 29.09.2021, versie 2. Op 22 mei 2022 ontleend aan https://come-res.eu/fileadmin/user_upload/Resources_Deliverables/COME_RES_Deliverable_WP5.1_Methodological_Framework_for_good_practices.pdf

5. Efficiëntie	De praktijken leveren resultaten op met een redelijk niveau van middelen en tijd.
6. Repliceerbaarheid en aanpasbaarheid	De voorgestelde praktijken kunnen worden herhaald en aangepast aan andere contexten.
7. Duurzaamheid	De praktijken zijn implementeerbaar over een lange periode zonder veel extra middelen. Er is ook rekening gehouden met sociale duurzaamheid, d.w.z. de impact op mensen en de samenleving.

Veelbelovende, goede en beste praktijken

Game cards to guide a democratic dialogue on controversial topics
 PRACTICE - Preventing Radicalism through Critical Thinking Competences - Module on Controversial Issues
 Report: Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity
 Teaching controversial issues Training
 Pack: Developing effective training for teachers and school leaders
 Erasmus+ project: Enhancing active citizenship through debate
 Teaching controversial issues Training
 Pack: Developing effective training for teachers and school leaders
 Erasmus+ project: Enhancing active citizenship through debate
 Game cards to guide a democratic dialogue on controversial topics
 Report: Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity
 Report: Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity
 Teaching controversial issues Training
 Pack: Developing effective training for teachers and school leaders
 Erasmus+ project: Enhancing active citizenship through debate
 Erasmus+ project: Game to EMbrace INtercultural education (GEM IN)
 Managing Controversy: A Whole-School Training Tool
 UNESCO's e-Platform on Intercultural Dialogue
 Project: Io la mafia non la disgerisco ("I dont digest mafia")
 KAICIID Dialogue Centre
 Theory into Practice Strategies:
 Project: lo la mafia non la disgerisco ("I dont digest mafia")
 Project: lo la mafia non la disgerisco ("I dont digest mafia")
 Inclusive Practices for Managing Controversial Issues in the Classroom
 "Children of Abraham Strategy"
 PRACTICE - Preventing Radicalism through Critical Thinking Competences - Module on Controversial Issues
 Managing Controversy: A Whole-School Training Tool
 Teaching controversial issues Training
 Pack: Developing effective training for teachers and school leaders
 KAICIID Dialogue Centre
 "Children of Abraham Strategy"
 Report: Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity
 Project: Io la mafia non la disgerisco ("I dont digest mafia")
 KAICIID Dialogue Centre
 UNESCO's e-Platform on Intercultural Dialogue
 Erasmus+ project: Game to EMbrace INtercultural education (GEM IN)
 Erasmus+ project: Enhancing active citizenship through debate
 Managing Controversy: A Whole-School Training Tool
 Erasmus+ project: Enhancing active citizenship through debate
 Reciprocal Maieutic Approach of Danilo Dolci
 KAICIID Dialogue Centre
 Project: lo la mafia non la disgerisco ("I dont digest mafia")
 Reciprocal Maieutic Approach of Danilo Dolci
 "Children of Abraham Strategy"
 PRACTICE - Preventing Radicalism through Critical Thinking Competences - Module on Controversial Issues
 Erasmus+ project: Game to EMbrace INtercultural education (GEM IN)
 Theory into Practice Strategies:
 UNESCO's e-Platform on Intercultural Dialogue
 Inclusive Practices for Managing Controversial Issues in the Classroom
 Erasmus+ project: Game to EMbrace INtercultural education (GEM IN)
 PRACTICE - Preventing Radicalism through Critical Thinking Competences - Module on Controversial Issues
 Reciprocal Maieutic Approach of Danilo Dolci
 Theory into Practice Strategies:
 Inclusive Practices for Managing Controversial Issues in the Classroom
 Theory into Practice Strategies:
 Inclusive Practices for Managing Controversial Issues in the Classroom

Lesgeven in controversiële onderwerpen: Het ontwikkelen van effectieve training voor leerkrachten en schoolleiders	
Land	Cyprus, Ierland, Montenegro, Spanje en het Verenigd Koninkrijk met de steun van Albanië, Oostenrijk, Frankrijk en Zweden
Actoren en belanghebbenden	Projectpartners: ● Pedagogisch Instituut van Cyprus, Ministerie van Onderwijs en Cultuur, Cyprus ● Curriculumontwikkelingseenheid, onderwijs- en opleidingsbestuur van de stad Dublin (CDETB), Ierland ● UNESCO-leerstoel Onderwijs voor democratisch burgerschap en mensenrechten, Montenegro ● Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa, Spanje ● Stichting Burgerschap (nu Young Citizens), Verenigd Koninkrijk Geassocieerde partners: ● Instituut voor de ontwikkeling van het onderwijs, Albanië ● Democratiecentrum Wien, Oostenrijk ● Ministère de l'enseignement supérieur, de la recherche et de l'innovation, Frankrijk ● Zweeds Nationaal Agentschap voor Onderwijs, Zweden
Doelgroep	Leraren en schoolleiders
Korte beschrijving	"Teaching controversial issues - developing effective training for teachers and school leaders" is een proefproject voor leerkrachten, geproduceerd in 2014, in het kader van het gezamenlijke programma "Democratic and Inclusive School Culture in Operation (DISCO)", gestart in mei 2013 en beëindigd in december 2021, onder de naam "Human Rights and Democracy in Action" door de Raad van Europa en de Europese Commissie.
Type	Trainingspakket voor leerkrachten
Doel en belangrijkste	Het algemene doel van dit proefproject was het ontwikkelen van effectieve training over het onderwijzen van

aspecten/elementen	controversiële onderwerpen en het versterken van de bekwaamheid en het vertrouwen van leerkrachten en schoolleiders op dit gebied in verschillende lidstaten van de Raad van Europa en daarbuiten. Het belangrijkste hulpmiddel dat tijdens dit proefproject is ontwikkeld, is het trainingspakket "Lesgeven in controversiële onderwerpen": een professioneel ontwikkelingsprogramma voor leerkrachten dat is ontworpen om het lesgeven in controversiële onderwerpen op scholen in Europa te ondersteunen en te bevorderen. Het programma probeert de uitdagingen van het lesgeven in controversiële onderwerpen aan te pakken door de ontwikkeling van een uitgebreid pakket opleidings- en professioneel ontwikkelingsmateriaal.
Resultaten, uitdagingen en impact	De partnerlanden in dit proefproject onderzochten bestaande literatuur en trainingsmethoden om vast te stellen wat de belangrijkste uitdagingen zijn voor leerkrachten en schoolleiders bij het onderwijzen van controversiële onderwerpen in klaslokalen en scholen. Ze stelden ook een scoping paper op over waarom het onderwijzen van controversiële onderwerpen in EDC/HRE belangrijk is en over de belangrijkste principes en processen die ten grondslag liggen aan effectieve onderwijsbenaderingen. Ze ontwikkelden en testten een trainingsprogramma voor leerkrachten en schoolleiders, gebaseerd op effectieve principes en processen, om vaardigheden en vertrouwen op te bouwen in het onderwijzen van controversiële onderwerpen. Tot slot werd er een internationale conferentie georganiseerd om de lessen en resultaten te delen met andere lidstaten en Europese en internationale partners. Dit project viel op door het grote aantal leerkrachten dat betrokken was bij de ontwikkeling en verfijning van het trainingsmateriaal. De piloottraining vond plaats in 6 partnerlanden: de volwaardige partnerlanden Cyprus, Ierland, Spanje, Montenegro en het VK (Engeland) en het geassocieerde partnerland Albanië. Meer dan 350 onderwijsprofessionals, waaronder leerkrachten, lerarenopleiders, leraren in opleiding, assistent-leraren, ambtenaren en vertegenwoordigers van ngo's waren betrokken bij de opleiding in en tussen de landen.

Repliceerbaarheid en opschaling	Het trainingspakket "Lesgeven in controversiële onderwerpen" voor docenten is in de eerste plaats ontworpen ten behoeve van docenten voor de klas in alle onderwijsomgevingen en in alle vakken - van kleuteronderwijs tot hoger onderwijs, en van burgerschapsonderwijs en sociale studies tot talen en wetenschappen. Het is ontworpen voor gebruik in professionele ontwikkelingssessies en/of trainingen voor leerkrachten onder begeleiding van een ervaren trainer of facilitator. Het is ook nuttig voor schoolleiders en senior managers omdat controversiële kwesties niet beperkt kunnen blijven tot klaslokalen: ze breiden zich altijd uit naar andere gebieden van de school, gangen, cafetaria's, speelplaatsen en personeelskamers. Het pakket is niet landspecifiek en is geschikt voor gebruik in heel Europa, aangezien het al met succes is getest met leerkrachten, opleiders en begeleiders in een aantal Europese landen. Bovendien is het materiaal vertaald in het Engels en 21 andere talen, wat de reproduceerbaarheid en aanpasbaarheid door onderwijsprofessionals in de school sector (d.w.z. leerkrachten, opleiders van leerkrachten, leerkrachten in opleiding, assistent-docenten, ambtenaren en vertegenwoordigers van NGO's) versterkt. Hulpmiddelen, e-publicaties, training, workshops en podcasts die zijn ontwikkeld voor de projecten die zijn gefinancierd in het kader van het gezamenlijke programma door "Democratic and Inclusive School Culture in Operation (DISCO)", zijn vrij online beschikbaar om verder te worden verspreid en overgenomen door publieke entiteiten.
Duurzaamheid	Sinds de start van het gezamenlijke programma "Democratic and Inclusive School Culture in Operation (DISCO)" in mei 2013 als proefproject onder de naam "Mensenrechten en democratie in actie", heeft het programma projecten gefinancierd in 38 landen en 102 organisaties ondersteund. DISCO ondersteunde de 50 staten die partij zijn bij het Europees Cultureel Verdrag bij het integreren van het onderwijsacquis, -beleid en -instrumenten van de Raad van Europa in onderwijsstelsels en het bevorderen van onderwijs

	voor democratisch burgerschap en mensenrechteneducatie (EDC/HRE). Projecten hebben actief beste praktijken uitgewisseld en samengewerkt met elkaar, maar ook met lokale, regionale en nationale autoriteiten, en in sommige gevallen zelfs met internationale belanghebbenden. Verschillende resultaten worden op beleidsniveau gebracht om de duurzaamheid ervan te garanderen. Voor de komende jaren zijn al veel vervolgcacties gepland op basis van de gecreëerde middelen en nieuwe partnerschappen. Deze zullen verder bijdragen aan de bevordering en verdere ontwikkeling van burgerschaps- en mensenrechteneducatie in Europa, buiten het bereik van het gezamenlijke DISCO-programma van de Europese Unie en de Raad van Europa. Alle publicaties van het programma sinds 2013, waaronder de Teaching Controversial Issues Toolkit, zijn online beschikbaar in vele talen.
Link	https://pjp-eu.coe.int/en/web/charter-edc-hre-pilot-projects/teaching-controversial-issues-developing-effective-training-for-teachers-and-school-leaders
Andere relevante info of gerelateerde bronnen	Lesgeven over controversiële onderwerpen - Pakket voor professionele ontwikkeling voor het effectief lesgeven over controversiële onderwerpen: in het Engels & in 21 andere talen. Publicaties van het gemeenschappelijk programma.

Omgaan met controverses: Een trainingshulpmiddel voor de hele school

Land	Oostenrijk, Cyprus, Ierland, Montenegro en het Verenigd Koninkrijk met de steun van Albanië, Frankrijk en Zweden
Actoren en belanghebbenden	Projectpartners ● Centrum voor Democratie, Oostenrijk ● Ministerie van Onderwijs en Vrouwenzaken, Oostenrijk ● Pedagogisch Instituut van Cyprus, Ministerie van Onderwijs en cultuur, Cyprus ● Stad Dublin Comité beroepsonderwijs Eenheid leerplanontwikkeling, Ierland ● Universiteit van Montenegro, Montenegro ● Stichting Burgerschap, Verenigd Koninkrijk Geassocieerde partners: ● Instituut voor de ontwikkeling van het onderwijs, Albanië ● Ministère de l'enseignement supérieur, de la recherche et de l'innovation, Frankrijk ● Zweeds Nationaal Agentschap voor Onderwijs, Zweden
Doelgroep	Schoolleiders en senior managers
Korte beschrijving	"Managing controversy" wordt gepubliceerd in het kader van het proefprojectenprogramma "Mensenrechten en Democratie in Actie" van de Europese Unie en de Raad van Europa, dat tot doel heeft de principes van het Handvest van de Raad van Europa over onderwijs voor democratisch burgerschap en mensenrechteneducatie te implementeren.
Type	Toolkit: een instrument voor zelfreflectie voor schoolleiders en senior managers.
Doel en belangrijkste aspecten/elementen	Het proefproject "Omgaan met controverses: A Whole-School Training Tool" werd uitgevoerd in 2015 en was gericht op het ontwikkelen van een trainingstool over het omgaan met controverses in scholen die praktische ondersteuning biedt aan schoolleiders/senior managers over hoe ze proactief controversiële kwesties in en buiten de school kunnen beheren en erop kunnen reageren. Tijdens de uitvoering van het

	proefproject werd een publicatie ontwikkeld om het omgaan met controversiële kwesties op schoolniveau te verbeteren. Deze publicatie komt ten goede aan jongeren en draagt ook bij aan een effectiever onderwijs in democratisch burgerschap en mensenrechten (EDC/HRE) en aan de bescherming en versterking van onze democratische samenlevingen.
Resultaten, uitdagingen en impact	De partnerlanden in dit proefproject hebben de volgende resultaten behaald: - Een trainingshulpmiddel voor de hele school over het omgaan met controversiële kwesties. - Een scoping paper - over waarom schoolleiders/senior managers in scholen een cruciale rol spelen in het managen van controversiële kwesties in scholen. - Een praktische 'How to'-gids - over het geven van antwoorden en richtlijnen met betrekking tot de FAQ's voor schoolleiders/senior managers over het proactief en reactief managen van controversiële kwesties. - Een online zelfevaluatiematrix - over de belangrijkste aspecten van het schoolbeleid en de schoolpraktijken die een impact hebben op hoe goed scholen omgaan met controverses, zodat schoolleiders/senior managers (lager en secundair) kunnen zien waar hun school staat en verdere acties kunnen plannen. - Het trainingshulpmiddel is geïntegreerd in bestaande EDC/HRE-activiteiten (Education for Democratic Citizenship / Human Rights Education) van de Raad van Europa, waaronder Pestalozzi training, lidstaten en partnerorganisaties, zoals het Europees Wergeland Centrum en het Summer Academy programma. Alle projectresultaten zijn ontworpen en getest door vertegenwoordigers van landen uit alle delen van Europa die betrokken waren bij dit proefproject.
Repliceerbaarheid en opschaling	Dit trainingspakket is een hulpmiddel voor zelfreflectie voor schoolleiders, leiderschapsteams en leerkrachten en biedt richtlijnen over hoe om te gaan met controversiële kwesties in scholen en onderwijsomgevingen. Het hulpmiddel helpt praktijkmensen om na te denken over de manier waarop controverses in hun scholen/settings worden aangepakt en

	biedt praktische suggesties over hoe er proactiever en strategischer mee kan worden omgegaan. Dit hulpmiddel kan samen met het bijbehorende trainingspakket "Omgaan met controverses" worden gebruikt. Het is gericht op schoolleiders en leerkrachten, maar kan ook gebruikt worden door niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en gemeenschapsorganisaties. De tool is een antwoord op een oproep van beleidsmakers en praktijkmensen in een aantal Europese landen om schoolleiders en leerkrachten doeltreffender te trainen in het omgaan met controversiële kwesties. De tool bevat negen secties, die elk een ander gebied van het schoolleven of de schoolomgeving behandelen die van invloed kunnen zijn op het omgaan met controverses en controversiële kwesties. Het helpt de rol van het onderwijs te versterken bij het bevorderen van de kernwaarden democratie, mensenrechten en de rechtsstaat. Het bevordert ook het concept dat onderwijs in de frontlinie staat bij het tegengaan van sociale misstanden zoals gewelddadig extremisme en de radicalisering van jongeren, vreemdelingenhaat en discriminatie, evenals geweld en haatzaaiende taal. Alle programmapublicaties sinds 2013, inclusief de Managing controversy Toolkit, zijn online beschikbaar in vele talen.
Duurzaamheid	De ontwikkeling van dit trainingsinstrument benadrukt hoe belangrijk het is om kinderen en jongeren te leren vreedzaam en gelijkwaardig samen te leven en samen te werken, hoe verschillend hun achtergrond, geloof of identiteit ook is, en welke rol formeel en informeel onderwijs hierbij kunnen spelen. Er is een breed scala aan factoren die het gebruik van het handboek in heel Europa stimuleren, waaronder de noodzaak om extremisme, terrorisme en haatmisdrijven aan te pakken; de noodzaak om pas aangekomen vluchtelingen en migranten toegang tot onderwijs te bieden; de noodzaak om te reageren op de huidige uitdagingen voor de democratie (bijv. de opkomst van nationalisme en populisme ten koste van de Europese eenheid); enz. Het gebruik van dit instrument om een breed scala aan contexten en kwesties in de verschillende regio's van Europa

	aan te pakken, onderstreept de flexibiliteit en het aanpassingsvermogen ervan. Het blijkt een nuttig uitgangspunt te zijn voor het trainen van mensen die in scholen en andere onderwijsomgevingen werken, zodat ze zich meer op hun gemak voelen bij het omgaan met controversiële kwesties. Het moedigt hen ook aan om het omgaan met controversiële kwesties te zien als een natuurlijk onderdeel van hun inspanningen om kinderen en jongeren in heel Europa op te voeden om democratische samenlevingen in de 21e eeuw te bevorderen, te beschermen en te verdedigen. Dit zelfreflectie-instrument is gebruikt door een reeks organisaties, trainers en facilitators in verschillende trainingssettings in heel Europa. Bovendien neemt de Raad van Europa de handleiding actief op in zijn lopende activiteitenprogramma ter ondersteuning van de bevordering van Educatie voor Democratisch Burgerschap / Mensenrechteneducatie (EDC/HRE).
Link	https://pjp-eu.coe.int/en/web/charter-edc-hre-pilot-projects/project-1-managing-controversy-a-whole-school-training-tool
Andere relevante info of gerelateerde bronnen	Omgaan met controversie: een strategie ontwikkelen voor het omgaan met controversie en het onderwijzen van controversiële onderwerpen op scholen in het Engels & in 4 andere talen. Publicaties van het gemeenschappelijk programma.

Gelijkheid en inclusie in het onderwijs: Kracht vinden door diversiteit

Land	Parijs
Actoren en belanghebbenden	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)
Doelgroep	Docenten, schoolleiders, onderwijsbeleidsmakers, overheden, geïnteresseerden in diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie
Korte beschrijving	Regeringen en beleidsmakers op het gebied van onderwijs houden zich steeds meer bezig met kansengelijkheid en inclusie in het onderwijs als gevolg van verschillende wereldwijde trends, zoals demografische verschuivingen, migratie- en vluchtelingencrises, toenemende ongelijkheid en klimaatverandering. In de afgelopen jaren heeft het OESO-project "Kracht door diversiteit" een rijke feitenbank ontwikkeld om landen te helpen de behoeften van diverse leerlingen te identificeren en te ondersteunen en rechtvaardigere en inclusievere onderwijssystemen te bevorderen. Het project werd in twee fasen uitgevoerd. De eerste fase van het OESO-project Kracht door diversiteit, De Integratie van Immigranten en Vluchtelingen in Scholen en Opleidingssystemen, leverde bewijsmateriaal op om landen te helpen een integratiebeleid op te zetten of uit te breiden om immigranten te ondersteunen en sociale cohesie te bevorderen. Migratie is echter slechts één van de vele dimensies van diversiteit die het welzijn van leerlingen kunnen beïnvloeden en waarmee rekening moet worden gehouden in onderwijssystemen. De tweede fase van het project, Education for Inclusive Societies, stelt een holistisch kader op dat het mogelijk maakt om een breder scala aan diversiteitsdimensies te analyseren, net als hun onderlinge raakvlakken en binnen de verschillende parameters van sociaaleconomische status en geografische locatie.
Type	Rapporteur
Doel en belangrijkste	Het project "Kracht door diversiteit: Education for Inclusive Societies" heeft als doel om te identificeren hoe onderwijssystemen rechtvaardig en inclusief kunnen zijn door

aspecten/elementen	de leer- en welzijnsresultaten van diverse bevolkingsgroepen te ondersteunen en ervoor te zorgen dat alle individuen in staat zijn om met anderen om te gaan in steeds diversere en complexere samenlevingen. Het doel is om ervoor te zorgen dat alle onderwijssystemen toegankelijker, acceptabeler, aanpasbaarder en betaalbaarder worden voor de behoeften van alle leerlingen.
Resultaten, uitdagingen en impact	Een aantal resultaten werd ontworpen om te helpen bij beleidsvorming en het onderzoeken van verschillende benaderingen op het gebied van inclusief onderwijs: - Een inventarisatie van huidig beleid en praktijken in landen - Beleidsfora en -procedures - Werkdocumenten over specifieke beleidsaspecten van inclusie en gelijkheid in het onderwijs - Achtergrondrapporten per land - Landenbeoordelingsrapporten - Bijeenkomsten van landenvertegenwoordigers om de voortgang te bespreken en ervaringen uit te wisselen - Een typologie van benaderingen om inclusief onderwijs in zoveel mogelijk landen te onderzoeken - Een vergelijkend syntheserapport of een reeks thematische vergelijkende rapporten Op 31 januari 2023 gaf het team Kracht door Diversiteit het rapport "Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity" vrij.
Repliceerbaarheid en opschaling	Dit rapport van het project Kracht door diversiteit onderzoekt hoe onderwijssystemen kunnen reageren op toenemende diversiteit en meer gelijkheid en inclusie in het onderwijs kunnen bevorderen. Op basis van een holistisch kader voor het bestuderen van diversiteit, gelijkheid en inclusie in het onderwijs, onderzoekt het rapport vijf belangrijke beleidsgebieden (d.w.z. bestuur; middelen; capaciteitsopbouw; interventies op schoolniveau, en monitoring en evaluatie), geeft het voorbeelden van beleid en praktijken, en biedt het beleidsadvies voor het bevorderen van meer rechtvaardige en inclusieve onderwijssystemen.

	Beleidsmakers, opvoeders, scholen, overheidspartijen en iedereen die geïnteresseerd is in dit veld kan zijn voordeel doen met deze publicatie. Je kunt dit document gebruiken om inzicht te krijgen in de factoren die gelijkheid en inclusiviteit in het onderwijs vormgeven en hoe je een diverse populatie kunt ondersteunen, de bijbehorende uitdagingen en mogelijke beleidsreacties. Bovendien wordt in deze publicatie kennis gedeeld over hoe de capaciteit kan worden opgebouwd om kansengelijkheid en inclusie te bevorderen, hoe kansengelijkheid en inclusie kunnen worden bevorderd, gemonitord en geëvalueerd door middel van interventies op schoolniveau en een reeks belangrijke stappen op weg naar een gelijkwaardig en inclusief onderwijs. Alle materialen van het project zijn gericht op zes belangrijke thema's: migratie; etnische groepen, nationale minderheden en inheemse volkeren; gender; genderidentiteit en seksuele geaardheid; speciale onderwijsbehoeften; hoogbegaafdheid en vijf belangrijke beleidsgebieden: (1) bestuur, (2) middelen, (3) capaciteitsopbouw, (4) interventies op schoolniveau en (5) toezicht en evaluatie. Dit maakt het materiaal flexibel en aanpasbaar in elke context of op elk onderwijsniveau, terwijl iedereen die geïnteresseerd is dit als referentie kan gebruiken om praktijken in zijn eigen activiteiten aan te passen. In dit rapport worden gegevens van de meeste OESO-landen geanalyseerd om kansengelijkheid en inclusie in het onderwijs te beschrijven; om de verschillen tussen diverse groepen leerlingen te laten zien, de groepen die speciale voorzieningen krijgen binnen het schoolcurriculum, de onderwijssystemen met een beleid dat gericht is op kruispunten van studentenhiaten, enz. Deze informatie kan onderwijssystemen in heel Europa helpen om specifieke behoeften te identificeren en zich te focussen op doelgerichte groepen leerlingen bij het omgaan met kansengelijkheid en inclusie in scholen.
Duurzaamheid	Het rapport "Gelijkheid en integratie in het onderwijs: Finding Strength through Diversity" is vrij beschikbaar online in een alleen-lezen versie. Webinars, blog posts en podcasts worden

	gedurende het project geïmplementeerd voor verdere verspreiding van de projectactiviteiten en -resultaten.
Link	https://www.oecd-ilibrary.org/education/equity-and-inclusion-in-education_e9072e21-en
Andere relevante info of gerelateerde bronnen	Bevorderen van inclusief onderwijs voor diverse samenlevingen: Een conceptueel kader Webinar Presentatie over hoe onderwijssystemen en scholen kwetsbare leerlingen kunnen ondersteunen tijdens schoolsluitingen en heropeningen van scholen Analytisch kader voor gelijkheid en inclusie

Strategieën voor theorie naar praktijk: Inclusieve praktijken voor het omgaan met controversiële onderwerpen in de klas	
Land	Australië
Actoren en belanghebbenden	Flinders University
Doelgroep	Leraren en schoolleiders
Korte beschrijving	Een document met tips van Flinders University met strategieën en tips voor het omgaan met controversiële onderwerpen in het onderwijs.
Type	Gereedschap/strategie
Doel en belangrijkste aspecten/element en	Het doel van dit document is om leerkrachten te ondersteunen bij het vinden van inclusieve manieren om met controversiële kwesties om te gaan en hun leerlingen te helpen om verschillende aspecten van een argument te herkennen en er kritisch over na te denken, waarbij ze hun eigen waarden, overtuigingen en emoties scheiden van de analyse en evaluatie ervan.
Resultaten, uitdagingen en impact	Controverses aan de orde stellen en studenten helpen om ermee om te gaan is een belangrijk onderdeel van het (hoger) onderwijs en de intellectuele ontwikkeling van studenten. Vanwege het ongemak dat het bespreken van controverses

	kan veroorzaken bij zowel medewerkers als studenten, kan de verleiding echter groot zijn om controverses te vermijden. Deze bron biedt een aantal strategieën en tips voor het omgaan met controversiële onderwerpen in het onderwijs.
Repliceerbaarheid en opschaling	Deze TIPS-folder gaat over cultureel inclusieve manieren om controversiële onderwerpen in discussies in de klas aan te pakken; de strategieën kunnen echter in elke leercontext of op elk onderwijsniveau worden toegepast met als doel ze te ontwikkelen: (a) het vermogen om aannames in twijfel te trekken en nieuwe denkwijzen te omarmen, (b) sociaal, cultureel en economisch begrip, en (c) internationale perspectieven die de ervaring verrijken.
Duurzaamheid	Het document met tips "Inclusive Practices for Managing Controversial Issues" is gratis online beschikbaar voor iedereen die geïnteresseerd is in het omgaan met controverses in klassikale discussies.
Link	https://taylorinstitute.ucalgary.ca/sites/default/files/Content/Resources/Teaching-Controversial-Issues/Inclusive-Practices-for-Managing-Controversial-Issues-Flinders-University-Australia.pdf

"Game to EMbrace INtercultural education" - GEM IN, Erasmus+ project	
Landen	Italië, Griekenland, Portugal, Cyprus, Oostenrijk, Frankrijk
Actoren en belanghebbenden	CESIE (Italië), Symplexis & Regionaal Directoraat voor Primair en Secundair Onderwijs in West-Griekenland (Griekenland), INOVA+ & Casa do Professor (Portugal), CARDET & The Grammar School Nicosia (Cyprus), Compass GmbH (Oostenrijk), ALDA (Frankrijk).
Doelgroep	Docenten van middelbare scholen, niet-formele opvoeders, studenten/ jongeren van 14-18 jaar
Korte beschrijving	Het GEM IN Erasmus+ project (https://gem-in.eu) werd uitgevoerd van januari 2020 tot mei 2022 om intercultureel onderwijs op school en in niet-formele jeugd omgevingen te ondersteunen als middel om sociale inclusie, interculturele dialoog en actief burgerschap te bevorderen door Europese waarden te promoten. Het project heeft een reeks resultaten en benaderingen opgeschaald die werden ontwikkeld in het kader van zijn voorganger: het "Game for EuroMed - GEM"-project (https://gameforeuromed.eu). De grondgedachte was gebaseerd op het gebruik van een bordspel en een reeks geteste instrumenten, praktijken en methodologieën die kansarme leerlingen en leerlingen die het risico lopen op sociale uitsluiting en vroegtijdig schoolverlaten, kunnen bereiken en motiveren. Binnen dit proces hebben nauwgezette opschaling en exploitatie, beleidsimpact en follow-up interventies plaatsgevonden in de 6 beoogde EU-landen.
Type	Erasmus+ project levert een bordspel en aanvullende instrumenten (educatief programma & pedagogische kit), evenals beleidsaanbevelingen.
Doel en belangrijkste aspecten/elementen	De GEM IN was gericht op het ondersteunen van intercultureel onderwijs op school en in een niet-formele jongeren omgeving. Het project had onder andere de volgende doelstellingen: • Het introduceren van innovatieve benaderingen bij leerkrachten en niet-formele educatoren om te kunnen

	discussiëren over burgerschapseducatie vanuit een intercultureel perspectief; ● De verwerving van sociale en burgerschapscompetenties onder jongeren (studenten) verbeteren; ● De eigen inbreng van gedeelde waarden en ● Kritische reflectie aanmoedigen. Tegelijkertijd was het project bedoeld om input- en beleidsaanbevelingen te leveren voor interventiestrategieën ter bevordering van intercultureel onderwijs en actief burgerschap door middel van een innovatief onderwijskader.
Resultaten, uitdagingen en impact	Het 3de Work Package 3 (WP3) van het project omvatte de proeffase van het GEM IN bordspel en aanvullende tools die werden ontwikkeld in het kader van een uitgebreid educatief programma dat kritische reflectie mogelijk maakt over veelzijdige concepten op verschillende niveaus, zoals gemeenschappelijke waarden van de EU, sociale en burgerschapscompetenties, interculturele dialoog, ten gunste van de doelgroepen. De feedback die via de geplande activiteiten werd verzameld, was van fundamenteel belang voor de consistentie en de opschaling van de geïdentificeerde goede praktijken (de methodologische aanpak en de pedagogische hulpmiddelen) bij het voltooien van de vernieuwde producten. De hoofdactiviteiten van WP3 omvatten de volgende taken: A3.1 Opzetten van een nationale werkgroep van leerkrachten en niet-formele educatoren, die bijdraagt aan de inhoudelijke update van de GEM good practices A3.2 Training van leerkrachten en niet-formele opvoeders met behulp van de pedagogische kit A3.3 Pilootfase met studenten A3.4 Afronding van de GEM IN Pedagogische Kit en Programma. Vorbereidende training voor docenten:

o Tijdens de uitvoering van deze fase heeft elke organisatie een nationale werkgroep van 10 leerkrachten en niet-formele opvoeders opgericht, met het oog op het bevorderen van een bottom-up, een gedeeld en participatief proces van instrumenten en middelen tijdens het proefproject van de pedagogische kit en de voorgestelde methodologische aanpak en heeft deelgenomen aan een voorbereidende opleiding om een effectieve implementatie van de GEM IN pedagogische kit in de klas te garanderen. Er wordt vermeld dat de implementatie van de GEM IN pedagogische kit persoonlijk/ of virtueel was vanwege de COVID-19 pandemie en de overheidsmaatregelen die in elk partnerland werden genomen.

Piloting van de GEM IN pedagogische kit:

o Training van in totaal 50 docenten en niet-formele opvoeders (10/5 uitvoerende landen, d.w.z. alle landen vertegenwoordigd in het partnerschap behalve Frankrijk). Het project verzorgde de pilotsessies en voorzag leerkrachten en niet-formele opvoeders van de kennis en competenties om de workshops voor pilootstudenten effectief te implementeren en de leerresultaten te bereiken.

o Het doel was om in totaal 1000 studenten en jongeren (200/uitvoerend land, d.w.z. 5 landen in totaal) aan te spreken in scholen en jongereneducatiecentra tijdens de pilootmaanden om het testen van de Pedagogische Kit binnen het interculturele onderwijsprogramma mogelijk te maken.

- Het GEM IN Onderwijsprogramma dat de pilootprojecten ondersteunt

Het educatieve programma dat tijdens de proefimplementatie werd gebruikt, omvatte het volgende:

- GEM IN educatief kader als hulpmiddel voor leerkrachten en niet-formele educatoren om de GEM IN activiteiten in schoolcontexten te implementeren;
- Pedagogische kit met 3 onderling verbonden onderdelen:

	1) GEM IN Gids, die ook een reeks instructies (bv. lesplannen) bevat om opvoeders te begeleiden bij de implementatie van het programma; 2) GEM IN Bordspel; 3) GEM IN Archief van gemeenschappelijke waarden. De GEM IN WP3 implementatieresultaten omvatten het volgende: In persoonlijke indoor, outdoor, virtuele en hybride activiteiten die plaatsvonden in 5 EU-landen: ● Meer dan 40 scholen en onderwijsinstellingen waren betrokken ● Er werden 9 workshops voor opvoeders georganiseerd ● 82 professionals/opvoeders hebben de kit geïmplementeerd ● 1146 studenten (14-18 jaar) speelden en leerden (506 van hen waren 14-15 jaar oud) ● 620 spelvragen werden beantwoord ● 82 organisaties namen deel aan de werkgroepen
Repliceerbaarheid en opschaling	Aangezien het project transnationaal is, is het al ontworpen en geïmplementeerd met het potentieel om gemakkelijk te worden gekopieerd en aangepast door andere scholen in andere landen. Het materiaal van het project is al vertaald in de talen van de partners. De kern van het project wordt belichaamd door een aanpasbaar bordspel en relevant educatief materiaal dat getest is tijdens een pilootfase en opgeschaald is vanuit het GEM-project - allemaal online toegankelijk. GEM IN is een spel dat sociale inclusie bevordert door zijn ludieke methodologie die zich vertaalt in "Leren door te doen". Het is een niet-formeel instrument dat in verschillende interculturele contexten en door verschillende actoren kan worden gebruikt: de enige voorwaarde voor het gebruik ervan

	is de intentie om een uitwisseling tussen deelnemers mogelijk te maken en de wil om een dialoog tussen hen te openen. Het niet-formele karakter van het spel maakt van GEM IN een instrument dat jongeren gemakkelijk kan samenbrengen door alle barrières te verlagen die te wijten zijn aan culturele verschillen en het onbekende die vaak ongelijkheden creëren of de culturele communicatie tussen jongeren met verschillende achtergronden belemmeren.
Duurzaamheid	Intercultureel onderwijs kan jongeren helpen bij het begrijpen van hun eigen positie en het verwerven van kennis en beheersing daarvan, terwijl ze tegelijkertijd begrip krijgen voor zowel de Europese als de nationale omstandigheden die de wereld vormgeven. Het doel van het project was om praktische en theoretische materialen aan te bieden die kunnen worden aangepast en gebruikt door opvoeders, trainers, jeugdwerkers en leerkrachten in het informele onderwijs. De doelstellingen van het 4de Work Package van het project zijn gekoppeld aan duurzaamheid en de betrokkenheid van een aantal belanghebbenden op nationaal niveau. Het project heeft een impact gegenereerd op systemisch niveau, waardoor het bewustzijn en de zichtbaarheid van de activiteiten en outputs zijn verbeterd met het oog op een effectieve exploitatie en duurzaamheid op lange termijn, die is gegarandeerd door een reeks strategische activiteiten voor de overdraagbaarheid en opschaling op systeem- en beleidsniveau, met name door de oprichting van nationale adviescomités van belanghebbenden die de implementatie van de GEM IN pilootfase ondersteunen en monitoren. Het "Strategisch Exploitatieplan" en het operationele pakket van het project zijn online beschikbaar op https://gem-in.eu/en/results.
Link	https://gem-in.eu

UNESCO's e-platform voor interculturele dialoog

Land	Internationaal (beschikbaar in het Engels)
Actoren en belanghebbenden	UNESCO, de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Doelgroep	Organisaties, individuen, experts en beïnvloeders met verschillende achtergronden in entertainment, overheid en de academische wereld. Beleidsmakers, ambtenaren, academici, internationale instanties, bedrijven en non-profitorganisaties.
Korte beschrijving	UNESCO's e-platform voor interculturele dialoog faciliteert het delen van kennis en netwerken tussen mensen met verschillende achtergronden die als gemeenschappelijk doel hebben ideeën te delen voor vreedzame en inclusieve samenlevingen.
Type	Wereldwijd samenwerkingscentrum gewijd aan interculturele dialoog
Doel en belangrijkste aspecten/elementen	Het doel van het e-platform is om mensen met verschillende achtergronden samen te brengen, zodat ze van elkaar kunnen leren terwijl ze bijdragen aan het e-platform over verschillende thema's zoals ongelijkheid, kunstmatige intelligentie, racisme en discriminatie, gendermainstreaming van burgerschap, empowerment van jongeren en gender, religieuze tolerantie, culturele tradities, talen, migratie en assimilatie, en het ondersteunen van de inclusie van gemarginaliseerde groepen. Culturele diversiteit en interculturele dialoog zijn de sleutel tot het bereiken van consensus over de universele basis van mensenrechten. Het e-platform bevordert goede praktijken door middel van initiatieven zoals projecten, programma's, publicaties, kunstuitingen en trainingsmateriaal die ook bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Het e-platform zal actie in het veld bevorderen door online een wereldwijde energie te inspireren, te versterken en te kanaliseren. Het e-platform bevat de volgende secties: ● Over (over het e-platform, wat is interculturele dialoog, wie we zijn, donateur) ● Goede praktijken

	● Kenniscentrum (begrippenlijst, publicaties & artikelen) ● Opinie (video's) Ik citeer Gabriela RAMOS, adjunct-directeur-generaal voor Sociale en Menswetenschappen van UNESCO: <i>"UNESCO's e-Platform voor Interculturele Dialoog is ontworpen om te reageren op de huidige 'wederzijdse begripskloof', die ontstaat wanneer communicatie tussen cultureel diverse groepen mislukt, wat uiteindelijk goede wil en samenwerking belemmert. Deze ruimte dient als een wereldwijde hub voor het delen van kennis, netwerken en leren over beste praktijken die dagelijks impact hebben en veranderingen versnellen. Het e-Platform brengt een grote verscheidenheid aan belanghebbenden samen die zich bezighouden met nieuwe ideeën en innovatieve benaderingen delen over hoe kwetsbare en gemarginaliseerde gemeenschappen kunnen worden geïntegreerd, gendergelijkheid kan worden bevorderd, jongeren mondiger kunnen worden gemaakt, begrip tussen verschillende religies of culturen kan worden verbeterd en nog veel meer"</i>.
Resultaten, uitdagingen en impact	Het e-platform wil een belangrijke bijdrage leveren aan de 2030-agenda. Dialoog is essentieel voor het opbouwen van vertrouwen tussen gemeenschappen en het versterken van eenheid. Interculturele dialoog is een middel om vreedzame samenlevingen op te bouwen en in stand te houden. Deze cruciale rol is vastgelegd in de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling. Dialoog bevordert samenwerking en sociale inclusie en is essentieel voor het nakomen van de belofte om niemand achter te laten bij het aangaan van mondiale uitdagingen. Dialoog draagt met name bij aan het bereiken van alle 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.
Repliceerbaarheid en opschaling	De kaart met goede praktijken van het project kan worden gekopieerd en geïmplementeerd in verschillende talen en nationale contexten (https://www.unesco.org/interculturaldialogue/en/good-practices/map). Verzamelde goede praktijken van over de hele wereld presenteren een verscheidenheid aan initiatieven zoals

	projecten, programma's, publicaties, artistieke uitingen en trainingsmateriaal. Elk maakt een duidelijker begrip mogelijk van het concept en de praktijk van de interculturele dialoog en de aanpassing ervan aan lokale behoeften en contexten. De Goede Praktijken van het e-Platform van UNESCO bevorderen niet alleen wederzijds begrip en respect voor diversiteit door middel van interculturele dialoog, maar ondersteunen ook inclusieve en vreedzame samenlevingen.
Duurzaamheid	Het UNESCO e-Platform over de interculturele dialoog is een wereldwijd samenwerkingsverband dat een grote verscheidenheid aan goede praktijken laat zien op het gebied van de bevordering van de interculturele dialoog vanuit de hele wereld. Het dient als eerste referentie om op de hoogte te blijven van nieuwe innovaties op het gebied van de interculturele dialoog en als one-stop shop voor wie betrokken wil raken bij dit belangrijke werkterrein door een uitgebreid, gebruiksvriendelijk overzicht te bieden van kernbegrippen en veelbelovende middelen op het gebied van de interculturele dialoog. Het kan een bron van inspiratie worden voor diverse doelgroepen, waaronder studenten, NGO's, regeringen, bedrijven in de particuliere sector, culturele organisaties en nog veel meer. Daarnaast delen inspirerende mensen en organisaties hun publicaties over hoe de Interculturele Dialoog onze gemeenschappen heeft geholpen en kan blijven helpen om vreedzame en inclusieve samenlevingen op te bouwen. Deze publicaties zijn afkomstig van verschillende doelgroepen en behandelen verschillende onderwerpen, waaronder het versterken van de interculturele dialoog, het meten van de interculturele dialoog en het veranderen van aannames in onderzoeksonderzoeken. Het feit dat gebruikers de inzendformulieren kunnen gebruiken en kunnen bijdragen aan het platform door goede praktijken te delen, artikelen en publicaties voor te stellen en deel te nemen aan de dialoog, is een aanwinst voor de duurzaamheid van de tool. De hashtag #WeNeedToTalk draagt ook bij aan de verspreiding van het platform.
Link	https://www.unesco.org/interculturaldialogue

**Andere relevante
info of
gerelateerde
bronnen**

Video op Youtube:

[UNESCO e-platform voor interculturele dialoog](#)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Dit project is gefinancierd met steun van de Europese Commissie in het kader van het Erasmus+ programma. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie ligt uitsluitend bij de auteur; de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat [Projectnummer: 2021-1-BE02-KA220-SCH-000032794].

PRAKTIJK - Radicalisme voorkomen door kritisch denken Module 1: Controversiële kwesties

Land	Italië
Actoren en belanghebbenden	De organisaties die het project hebben ontwikkeld en uitgevoerd zijn de volgende: Centro Sviluppo Creativo Danilo Dolci, BLINC - Blended Learning Institutions Cooperative, Expanding Horizons, KMOP - Social Action and Innovation Center, Mhtconsult ApS, Compass gmbh en Fondazione Hallgarten Franchetti Centro Studi Villa Montesca.
Doelgroep	Leraren voortgezet onderwijs
Korte beschrijving	Het PRACTICE-project richtte zich op de behoefte van leerkrachten om nieuwe vaardigheden en competenties te verwerven om effectief te kunnen navigeren door complexe situaties in de klas en om met vertrouwen om te gaan met diverse groepen leerlingen. Er is een "Programma ter voorkoming van radicalisering" ontwikkeld dat een innovatief hulpmiddel vormt voor leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel voor het versterken van de kritische denkvaardigheden en weerbaarheid van leerlingen, waarbij controversiële onderwerpen openlijk worden besproken. Het wil de school sector en de professionals die er werken ondersteunen bij het verbeteren van hun bekwaamheid om het potentieel van nieuwe benaderingen, methodologieën en internationale perspectieven te benutten voor de preventie van radicalisering door de ontwikkeling van kritisch denken en gerelateerde vaardigheden en competenties, evenals effectieve praktijken en kennis met betrekking tot het onderwerp. Het is een Open Educational Resource (OER), wat flexibiliteit en aanpasbaarheid garandeert voor toekomstige gebruikers. Door dit innovatieve format biedt het theoretische inhoud, strategieën, innovatieve benaderingen, praktijkoefeningen en niet-formele educatieve activiteiten. Het programma bestaat uit twee delen: 1 bevat theoretische informatie en lesmateriaal voor docenten over de volgende leergebieden: • Kritisch denken • Digitaal bewustzijn

	• Actief luisteren en open communicatie • Open geest en creatief denken • Intercultureel bewustzijn • Conflictoplossing Het tweede deel bevat een catalogus met meer dan 50 niet-formele educatieve activiteiten die gebruikt kunnen worden met leerlingen over specifieke actuele onderwerpen: • Migratie • Geslacht • Cultuur en Identiteiten • Online leven, haatzaaien en cyberpesten • Discriminatie en rechten • Wereldwijde conflicten en mensenrechten Eén module is in het bijzonder gewijd aan "Controversiële onderwerpen", waarbij de nadruk ligt op de uitdaging voor leerkrachten om te beslissen hoe ze controversiële onderwerpen in de klas moeten benaderen en waarbij suggesties en methoden voor leerkrachten worden gegeven. Het doel van de module is om veilige ruimtes te creëren waar controversiële onderwerpen kunnen worden besproken, waarbij de veiligheid van zowel docenten als leerlingen wordt gewaarborgd. Voor docenten betekent dit dat ze controversiële onderwerpen kunnen bespreken zonder hun veiligheid te riskeren of een moeilijke situatie te creëren. Voor leerlingen betekent dit de mogelijkheid hebben om meerdere perspectieven op een onderwerp te verkennen zonder het gevoel onder druk te worden gezet om persoonlijke informatie vrij te geven of hun standpunten bloot te leggen.
Type	Opleidingsmodule
Doel en belangrijkste aspecten/elementen	Het belangrijkste aspect van de module is om leerkrachten de mogelijkheid te bieden na te denken over een aantal aspecten die samenhangen met het lesgeven in de klas over controversiële onderwerpen met betrekking tot burgerschap en rechten, door praktische benaderingen en activiteiten aan te bieden waarmee leerlingen op een veilige en kritische manier delicate onderwerpen kunnen verkennen die kunnen opduiken in de dagelijkse debatten in de klas, thuis en met vrienden.

	De leerdoelen bieden leerkrachten praktische activiteiten om leerlingen te ondersteunen: ● Controversiële onderwerpen op een "veilige manier" verkennen ● Stimuleren van reflectie over hun eigen bestaande kennis en perspectieven op een specifiek onderwerp ● Het creëren van een veilige ruimte om een kritische analyse van gevoelige onderwerpen en een open uitwisseling en confrontatie tussen ideeën en meningen te stimuleren. Meer in het bijzonder zijn de voorgestelde activiteiten gericht op: ● Discussie aanmoedigen ● Het debat vergemakkelijken ● Kritisch denken ontwikkelen
Resultaten, uitdagingen en impact	Gedurende drie jaar werkten de partners aan PRACTICE en ondanks de uitdagingen die de COVID-19 pandemie en de daarmee samenhangende beperkingen met zich meebrachten, slaagde het project erin zijn doelen te bereiken. Op basis van de doelstellingen, resultaten en effecten van het project en de specifieke modules kan het beschouwd worden als een <i>goede</i> praktijk omdat het voldoet aan de volgende criteria: het leidt tot een daadwerkelijke verandering (het aanreiken van praktische benaderingen en activiteiten voor leerkrachten om controversiële onderwerpen in de klas aan te pakken), het heeft een aanzienlijke impact (het betrekken van 120 leerkrachten en meer dan 300 leerlingen van ongeveer 40 scholen in 6 EU-landen, evenals andere onderwijsprofessionals), het getuigt van een innovatieve aanpak (het aanreiken van een veilige en kritische ruimte voor leerlingen om gevoelige onderwerpen te verkennen), en het getuigt van duurzaamheid (door onder andere een handboek voor leerkrachten en beleidsaanbevelingen voor preventiewerk aan te reiken).
Repliceerbaarheid en opschaling	De onderwijssector wordt wereldwijd geconfronteerd met uitdagingen als het gaat om het aanpakken en bespreken van controversiële onderwerpen, sommige meer dan andere.

	Daarom is het essentieel om veilige ruimtes te creëren waar controversiële onderwerpen besproken kunnen worden. Veel scholen en onderwijsinstellingen zouden baat hebben bij dergelijke projecten, vooral die in gebieden die te maken hebben met conflicten en polarisatie. Het succes en de impact van het project kunnen worden gemeten aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens, waardoor het gemakkelijker te herhalen is in verschillende contexten. Bovendien kan het project worden aangepast aan de specifieke behoeften van verschillende gemeenschappen, waardoor de relevantie en duurzaamheid worden gewaarborgd.
Duurzaamheid	De module lijkt duurzaam te zijn op institutioneel, sociaal en financieel gebied. Institutioneel gezien heeft het project belangstelling en steun gekregen van talrijke leerkrachten en onderwijsprofessionals uit verschillende landen. Op sociaal gebied richt de module zich op de cruciale behoefte aan veilige en kritische ruimten om controversiële onderwerpen te bespreken, wat bijdraagt aan een opener en respectvollere samenleving. De resultaten van het project zijn veelbelovend als het gaat om het bevorderen van vreedzaam samenleven en het verminderen van sociale spanningen tussen groepen die tegenover elkaar staan, zowel op scholen als in de bredere gemeenschap. Bovendien vergroot de financiële toegankelijkheid van de module als een gratis trainingsprogramma het potentieel voor replicatie en schaalbaarheid.
Link	https://practice-school.eu/part2
Andere relevante info of gerelateerde bronnen	Het PRACTICE-project omvat modules die dieper ingaan op controversiële onderwerpen. Ze kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van DD@S op het gebied van inhoud en hoe verschillende onderwerpen aan te pakken in relatie tot etniciteit, religie en multiculturaliteit: migratie, gender, cultuur en identiteiten, online leven, haatzaaien en cyberpesten, discriminatie en rechten en wereldwijde conflicten en mensenrechten.

Wederzijdse Maieutische Benadering van Danilo Dolci	
Land	Italië
Actoren en belanghebbenden	De Reciprocal Maieutic Approach (RMA) is een populaire dialectische methodologie voor onderzoek en zelfanalyse, getest door Danilo Dolci vanaf de jaren '50 en door het huidige Centrum voor Creatieve Ontwikkeling op educatief en sociologisch gebied.
Doelgroep	De methodologische benadering kan worden gebruikt voor elk type doelgroep en is met name gebruikt in de onderwijssector.
Korte beschrijving	Reciprocal Maieutic Approach (RMA), een dialectische onderzoeksmethode en "populaire zelfanalyse" voor empowerment van gemeenschappen en individuen. RMA bevordert een gevoel van verantwoordelijkheid onder mensen die bijdragen aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijk idee om een verandering teweeg te brengen in de individuele en collectieve sociale/politieke/economische/educatieve sferen (Mangano, 1992). RMA bevordert de ontwikkeling van ieders potentieel om te ontdekken, te analyseren, te verbeelden en te experimenteren met het vermogen om de werkelijkheid te veranderen en gewelddoos te handelen. Het genereert bij de mensen het bewustzijn hoe ze hun eigen problemen kunnen identificeren en een verlangen om deel te nemen aan het plannen en uitvoeren van mogelijke oplossingen. RMA werd van de jaren '50 tot eind jaren '90 door Danilo Dolci gebruikt om de leefomstandigheden van arme mensen op Sicilië te verbeteren door problemen als sociale uitsluiting, armoede, laag onderwijs en corruptie aan te pakken. Hij wilde mensen bewust maken van hun eigen macht en mogelijkheden door middel van een democratische en geweldloze methode, die hij "maieutisch" noemde en integreerde in de sociale, educatieve en burgerlijke praktijk.
Type	Methode voor democratische dialoog en zelfanalyse
Doel en belangrijkste	De Reciprocal Maieutic approach (RMA) is een "...proces van collectieve verkenning dat uitgaat van de ervaring en intuïtie van individuen." (Dolci, 1996).

aspecten/element en	RMA van Danilo Dolci is gericht op het delen van antwoorden, onderzoeken en creëren door middel van een wederzijds proces tussen ten minste twee individuen, meestal in een groepssetting waar één persoon vragen stelt en anderen samenwerken om antwoorden te vinden. RMA richt zich op het betrekken en direct betrekken van de betrokken mensen, in plaats van het opdringen van kant-en-klare waarheden. Dolci geloofde dat de middelen voor verandering in de mensen zelf aanwezig zijn en beschouwt educatieve en maieutische betrokkenheid als essentieel voor het creëren van een meer verantwoordelijke burgermaatschappij. Dolci's benadering bevordert een gevoel van gemeenschapszin en individuele verantwoordelijkheid, ervaring en intuïtie.
Resultaten, uitdagingen en impact	De RMA-methode, ontwikkeld door Danilo Dolci vanuit het concept van de Socratische Maieutiek, beschouwt dialoog als een dialectisch middel om de waarheid te bereiken, maar voegt ook het idee toe dat kennis voortkomt uit een wederzijdse relatie en ervaring. In RMA leren alle deelnemers van elkaar door middel van dialoog en door gezamenlijke reflectie op specifieke onderwerpen. Dolci gebruikte de RMA in arme contexten en bracht mensen die in moeilijke gebieden leefden samen om openlijk te bespreken wat hen beïnvloedde en wat er veranderd kon worden op persoonlijk en gemeenschapsniveau. Het kan ook worden beschreven als een groepscommunicatiestrategie, een holistische zelfanalysebenadering die het potentieel heeft om een dergelijke interventie te bieden en die niet alleen een sleutelrol speelt in de empowerment van de gemeenschap, maar ook in het versterken van een proces van zelfanalyse en communicatievaardigheden in de groep, waardoor het mogelijk wordt om behoeften te uiten en de context van het leven kritisch te analyseren. De benadering bevordert een dergelijk verantwoordelijkheidsgevoel onder mensen dat kan worden gedefinieerd als "een proces van collectieve verkenning dat de ervaringen en intuïties van individuen als referentiepunten beschouwt". De focus ligt dus niet alleen op de huidige vaardigheden van volwassenen, maar ook op hun potentieel en op effectieve

manieren om hen verantwoordelijk te laten voelen voor hun toekomst.

Impact:

- Het gebruik van RMA op Sicilië in de jaren '50 heeft een concrete impact gehad.
- De leerresultaten in verschillende nationale contexten lieten een groei zien in cognitieve en relationele/culturele competenties, wat een karakteristiek kenmerk is van RMA.
- De leerlingen deden niet alleen nieuwe kennis op over bepaalde onderwerpen, maar ontwikkelden ook meta-kennis over communicatie, het begrijpen van andermans perspectieven, het in twijfel trekken van hun eigen vooroordelen en het opbouwen van relaties om problemen beter te begrijpen en aan te pakken.

RMA blijkt effectief te zijn bij het bereiken van specifieke doelen en resultaten, door samen oplossingen te bedenken voor gemeenschappelijke problemen. Na een collectief denkproces via RMA erkende de lokale bevolking bijvoorbeeld dat het gebrek aan waterbronnen een belangrijke reden was voor de economische ontwikkeling van het gebied. Na verschillende demonstraties en pleitbezorging financierde de Italiaanse staat de aanleg van de infrastructuur in de jaren 1960.

In de jaren 1970 werd na overleg met ouders en kinderen via de RMA-workshop een innovatieve school gebouwd op het platteland, precies zoals zij het zich hadden voorgesteld en wilden, het Mirto Educatief Centrum. Het lesprogramma werd ook bepaald door de kinderen nadat hen was gevraagd wat ze elke dag wilden leren.

De aanpak heeft consequent positieve resultaten opgeleverd in termen van het ontwikkelen van cognitieve en relationele/culturele competenties bij volwassen lerenden, evenals het faciliteren van de ontwikkeling van meta-kennis over communicatie, het begrijpen van andermans perspectieven en het opbouwen van relaties om problemen beter aan te pakken. Bovendien is de aanpak door CSC aangepast aan verschillende contexten, ook buiten Sicilië, wat duidt op het potentieel voor duurzame impact op de lange termijn en wijdverspreide toepassing.

Repliceerbaarheid en opschaling	Enkele mogelijke voorwaarden die nodig zijn voor organisaties of scholen om RMA te repliceren en aan te passen in verschillende contexten of geografische gebieden: ● Getrainde begeleiders: De RMA aanpak vereist getrainde begeleiders die bedreven zijn in het stellen van vragen, het stimuleren van samenwerking en het begeleiden van groepen tijdens het verkennings- en creatieproces. ● Ondersteunende organisatiecultuur: Om RMA met succes in te voeren, moeten organisaties of scholen een cultuur hebben die samenwerking, creativiteit en onderzoek ondersteunt. ● Contextualisering: RMA moet mogelijk worden aangepast aan de specifieke behoeften, culturele context en leerstijlen van verschillende groepen of geografische gebieden. ● Evaluatie en controle: Organisaties of scholen moeten systemen opzetten om de doeltreffendheid van RMA bij het bereiken van hun doelen en doelstellingen te evalueren en te controleren. Dit zijn slechts enkele mogelijke voorwaarden waaraan organisaties of scholen moeten voldoen om RMA in verschillende contexten of geografische gebieden te kunnen toepassen en aanpassen. Het is belangrijk om de unieke behoeften en omstandigheden van elke organisatie of school zorgvuldig te overwegen en een plan op maat te ontwikkelen voor de implementatie van RMA dat rekening houdt met deze factoren.
Duurzaamheid	Institutioneel gezien kan RMA duurzaam zijn als de organisaties en scholen die het implementeren zich inzetten om het in hun cultuur en waarden te integreren. Dit vereist langetermijnplanning en steun van het leiderschap, evenals voortdurende training en ontwikkelingsmogelijkheden voor het personeel. Op sociaal gebied heeft RMA duurzaamheid aangetoond door een open houding van onderzoek te stimuleren en discussies over controversiële onderwerpen te vergemakkelijken. Dit kan helpen om een meer inclusieve en tolerante gemeenschap op te bouwen en sociale spanningen tussen tegengestelde groepen te verminderen. Voor een succesvolle navolging van

	RMA is het belangrijk dat organisaties en scholen een ondersteunende omgeving creëren waarin mensen zich op hun gemak voelen om hun perspectieven te delen en een productieve dialoog aan te gaan. Over het algemeen vereist succesvolle replicatie en opschaling van RMA een inzet voor langetermijnplanning, steun van het leiderschap, een ondersteunende omgeving en voortdurende investeringen in training en ontwikkeling.
Link	https://danilodolci.org/en/reciprocalmaieutic Definitieve handleiding: <i>Wederkerige Maieutische Benadering in Volwasseneneducatie</i>

Io la mafia non la disgerisco ("Ik verteer mafia niet")

Land	Italië
Actoren en belanghebbenden	De organisaties die het project hebben ontwikkeld en uitgevoerd zijn: Istituto Compensivo Statale Sandro Pertini
Doelgroep	11-15 jaar oude studenten
Korte beschrijving	Het project had betrekking op "het aanpakken van controversiële kwesties", een thema van de campagne van de Raad van Europa "FREE to SPEAK, SAFE to LEARN - Democratic Schools for All". Het project is opgezet om mensen bewust te maken van de uitdagingen met betrekking tot de mafia in Italië. De invloed van de mafia op de sociale en economische ontwikkeling van Italië is een al lang bestaand probleem. Als criminele groep die vertrouwt op intimidatie om controle te krijgen over bedrijven, diensten en overheidsopdrachten, heeft de mafia al tientallen jaren een grote negatieve invloed op de vooruitgang en welvaart van Italië. Daarom is het zeer belangrijk om het bewustzijn over de uitdagingen van de mafia te vergroten, te voorkomen dat ze nieuwe leden werven en hun greep op economische activiteiten en grondgebied te verkleinen.
Type	Project
Doel en belangrijkste aspecten/element en	De doelstellingen en belangrijkste aspecten van het project worden uitgelegd aan de hand van de competenties uit het Referentiekader voor Democratische Cultuur (CDC): ● Democratie, rechtvaardigheid, eerlijkheid, gelijkheid en de rechtsstaat waarderen ● Een cultuur van wettigheid tot stand brengen door de mafia te bestrijden ● Burgerzin ● Een gevoel van burgerplicht en respect voor de wet creëren in het leven van de gemeenschap ● Respect

	• Leerlingen aanmoedigen om te luisteren en de ideeën van anderen te respecteren. Bovendien was het doel van het project om de studenten in de klas aan te moedigen door wetboeken te lezen, films te bekijken en met de hulp van een docent en een professionele videomaker een kort script op te stellen dat gebruikt zou moeten worden in een film. In de film moeten een aantal corrupte koks strijden om het beste gerecht, maar de kok die de "Lawful Pizza" maakt is de winnaar. Alle studenten moeten deelnemen aan het maken van de video en iedereen wordt uitgenodigd om zijn/haar mening te geven.
Resultaten, uitdagingen en impact	Voortbordurend op de parodie op een beroemd tv-programma "Io la mafia non la digerisco" ("Ik verteer geen mafia") wil het project de mafia en soortgelijke criminele organisaties bestrijden en tegelijkertijd een cultuur van wettigheid verspreiden. De video is het eindresultaat van het project dat is ingediend voor de nationale wedstrijd "Diamo forza al nostro impegno" ("Meer kracht voor onze inzet") die wordt gepromoot door de Falcone Foundation. Dankzij het project konden studenten: hun kennis over de mafia en aanverwante onderwerpen verbeteren; hun creativiteit ontwikkelen; in teamverband werken; enkele technieken leren om video's te maken. Het project won de eerste prijs in de editie van 2016 en kreeg in 2017 een prijs van de regio Toscane. Dankzij het winnen van de prijs werden enkele leerlingen uitgenodigd om op 23 mei, de dag van de rechtmatigheid, in Palermo vele persoonlijkheden uit de Italiaanse politiek en samenleving te ontmoeten. Het project bleek een groot succes voor zowel docenten als studenten. Istituto Compensivo Statale Sandro Pertini zegt het volgende: "Laten we hopen dat onze inspanningen voor een beter begrip van criminele organisaties zoals de mafia de cultuur van respect voor de wet en eerlijkheid kunnen verbeteren. De school is de juiste plaats om te beginnen". Op basis van de resultaten lijkt de praktijk goed te zijn. Het project was succesvol in het bereiken van de doelstellingen. Het project bood studenten ook de kans om hun kennis over de mafia en aanverwante onderwerpen te verbeteren, hun

	creativiteit te ontwikkelen, in teamverband te werken en respectvol te luisteren naar de meningen van medestudenten. Het kan niet beschouwd worden als een beste praktijk, aangezien er onvoldoende bewijs kan zijn om de duurzaamheid en impact op lange termijn te ondersteunen voor andere organisaties en entiteiten die de aanpak willen aanpassen. Hetzelfde geldt voor een veelbelovende praktijk, omdat het project geen belofte inhoudt om een beste praktijk te worden met een duurzaam effect op de lange termijn.
Repliceerbaarheid en opschaling	Er zijn geen gegevens over de mogelijke vereiste voorwaarden om de praktijk door andere organisaties of scholen te laten repliceren en aanpassen. Enkele voorwaarden die nodig zouden kunnen zijn voor verdere aanpassing van het project zijn: duidelijke doelstellingen, toegang tot middelen, samenwerking met lokale partners, betrokkenheid van de gemeenschap, naleving van lokale regelgeving en beleid en monitoring en evaluatie. Door deze stappen te volgen, kan het project gerepliceerd en opgeschaald worden naar andere scholen en gemeenschappen, waardoor het bewustzijn over de uitdaging van de maffia toeneemt en een cultuur van wettigheid bevorderd wordt.
Duurzaamheid	Het project lijkt het potentieel te hebben om institutioneel, sociaal en financieel duurzaam te zijn: Institutionele duurzaamheid: Het feit dat het project een nationale competitie heeft gewonnen en is erkend door de Falcone Foundation en de regio Toscane geeft aan dat het project institutionele steun en erkenning heeft. Dit kan een positieve indicator zijn voor de duurzaamheid, omdat het laat zien dat het project geloofwaardigheid en erkenning heeft gekregen van de belangrijkste belanghebbenden. Sociale duurzaamheid: De focus van het project op het bevorderen van een cultuur van wettigheid en het bestrijden van criminele organisaties zoals de maffia is een maatschappelijk relevant onderwerp dat interesse en betrokkenheid van de bredere gemeenschap kan genereren. Het succes van het project in het verhogen van het bewustzijn onder studenten en docenten suggereert dat het potentieel

	heeft om op de lange termijn een positieve impact te blijven hebben op de gemeenschap. Financiële duurzaamheid: Er is geen informatie verstrekt over de financieringsbronnen of het budget van het project, maar het feit dat het project een nationale competitie kon winnen en een prijs van de regio Toscane ontving, suggereert dat het over voldoende financiële middelen beschikte om zijn doelstellingen te verwezenlijken.
Link	https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/istituto-comprensivo-sandro-pertini-

Speelkaarten om een democratische dialoog over controversiële onderwerpen te begeleiden	
Land	België
Actoren en belanghebbenden	Erasmushogeschool Brussel en School zonder Racisme Brussel
Doelgroep	Teams van leerkrachten en schoolbestuur
Korte beschrijving	Dit spel biedt een casusgebaseerde discussiemethode om een bottom-up schoolbeleid te ontwikkelen met betrekking tot waargenomen controversiële kwesties op school. De meeste onderwerpen komen voort uit sociaal-culturele en religieuze waarden. Het spel is gebaseerd op de methode van de Democratische Dialoog en biedt de mogelijkheid om kwesties die op school als moeilijk en controversieel worden ervaren vanuit meerdere perspectieven te bespreken. Een toenemende mix en diversiteit van waarden en normen in de samenleving wordt ook weerspiegeld in de schoolsamenleving (KBS, 2014). Als gevolg hiervan kunnen leerkrachten en leerlingen sommige onderwerpen in de klas als controversieel ervaren. Deze controverses zijn meestal etnisch-religieus geïnspireerde onderwerpen of thema's die geen algemene sociale acceptatie hebben. Dit leidt tot polarisatie bij zowel leerlingen als leerkrachten en is nadelig voor een inclusief en open onderwijsklimaat. De Democratische Dialoog (DD) versterkt leerkrachten in het voorkomen van en omgaan met conflicten op school. Deze multidisciplinaire methode is gebaseerd op Socratische dialoog, interculturele dialoog en geweldloze communicatie (Göregen & Cornelissen, 2020; Göregen & Van Raemdonck, 2020). Dialoogvaardigheden zijn essentieel in de ontwikkeling van interculturele geletterdheid van studenten en docenten (Rapanta, 2020). Dit vergemakkelijkt conflictbeheersing door controversiële thema's zichtbaar te maken. Het helpt ook bij het bespreken van deze thema's en bij het oplossen van conflicten. Hoe dit proces verloopt, wordt uitgelegd in verschillende discussiekaarten met casussen.
Type	Spel

Doel en belangrijkste aspecten/elementen	Het doel van dit hulpmiddel is om leerkrachten ondersteunende discussievragen te bieden bij het omgaan met gevoelige onderwerpen in de klas. Binnen verschillende casusgebaseerde scenario's kunnen leerkrachten samen actiestrategieën ontwikkelen en rekening houden met elkaars perspectieven en die van de leerlingen.
Resultaten, uitdagingen en impact	Democratic Dialogue faciliteert door het visualiseren van kaders (waarden, normen) en framing die kunnen leiden tot controversie in de klas. Het ondersteunt vooral de dialoog over controversiële onderwerpen met behulp van conflictbeheersingsmethoden om moeilijke situaties voor zowel leerkrachten als leerlingen te vermijden.
Repliceerbaarheid en opschaling	Dit spel is ontwikkeld in het kader van een Europees project (AMIF) en bij de repliceerbaarheid en/of aanpassing moet rekening worden gehouden met de toestemming van het eerdere project. Dit moet worden besproken met de projectpartner van dit eerdere project.
Duurzaamheid	Mate waarin de praktijk institutioneel, sociaal en financieel duurzaam is en potentiële voorwaarden (institutioneel, financieel, sociaal, enz.) die nodig zijn om de praktijk met succes te repliceren/op te schalen (vooral door lokale bedrijven).
Andere relevante info of gerelateerde bronnen	Een soortgelijke tool werd ontwikkeld voor zorgverleners (verpleegkundigen in langdurige zorginstellingen, ziekenhuizen) in het online platform Ziedet, dat ook Europees gefinancierd werd. Dit kan een grote inspiratiebron zijn ziedet.be.

"Strategie "Kinderen van Abraham	
Land	België
Actoren en belanghebbenden	KTA Zavelenberg - Erasmushogeschool Brussel - KU Leuven
Doelgroep	Docenten godsdienstonderwijs (RE)
Korte beschrijving	Er zijn verschillende barrières die een betere interreligieuze dialoog en wederzijds begrip tussen de leerkracht RE en de leerlingen in de weg staan. De arrogante houding van leerlingen en een gebrek aan empathie naar elkaar toe tijdens interreligieuze groepsdiscussies. Leerlingen geven vaak onnodig commentaar en gebruiken harde taal naar elkaar, wat de interreligieuze dialoog niet zo gemakkelijk maakt. Het gaat zelfs nog verder wanneer sommige leerlingen anderen met een andere mening als ongelovig bestempelen vanwege hun gelijk. Ze hebben een letterlijke religieuze overtuiging en een zeer beperkte kijk op religie en waarheid, terwijl andere overtuigingen als "vals" worden bestempeld. Bovendien ondervinden leerkrachten moeilijkheden bij het faciliteren van een interreligieuze dialoog wanneer het kritisch denkvermogen van de leerlingen onvoldoende is. Vaardigheden zoals argumenteren, vragen stellen, verduidelijken, enz. ontbreken duidelijk. Door dit gebrek zal zelfreflectie - als een essentiële fase van de dialoog - ook niet slagen. Het is duidelijk dat de docent godsdienstonderwijs over de kennis moet beschikken om enerzijds dergelijke ongegronde overtuigingen te verhelpen en anderzijds de dialoog in goede banen te leiden. Een ander probleem zijn de vooroordelen ten opzichte van het Jodendom en de Joodse cultuur, die de interreligieuze dialoog erg moeilijk maken.
Type	Strategie (d.w.z. interreligieus/integratief curriculum van Godsdienstonderwijs)
Doel en belangrijkste	Ondanks de ondervonden problemen zijn er verschillende goede praktijken en mogelijkheden voor interreligieuze dialoog tijdens de lessen Godsdienstonderwijs. Deze

**aspecten/element
en**

voorbeelden kunnen gezien worden als een stimulans om de interreligieuze dialoog te stimuleren. Aan de ene kant kunnen interreligieuze onderwerpen worden gecategoriseerd als:

- 1) De Tien Geboden: Teksten uit de Hebreeuwse Bijbel, de Christelijke Bijbels en de Koran worden naast elkaar geplaatst, waardoor associaties en reflecties mogelijk worden. Hierdoor ontdekken leerlingen zelf zowel overeenkomsten als verschillen. Anderzijds zal het de aandacht trekken om een interreligieuze dialoog op gang te brengen;
- 2) Het offer van Abraham: Het uitgangspunt van deze les zijn de gedachten, ervaringen en leefomgeving van de leerlingen om een interreligieuze dialoog op gang te brengen. Door vragen te stellen als "Wat doen jullie tijdens het Offerfeest?" en "Waarom doen jullie dit?" wordt ingegaan op de ervaring van de leerlingen om nieuwsgierigheid op te wekken. Daarna worden hun antwoorden in verband gebracht met Bijbelteksten om te laten zien dat er praktisch geen verschillen zijn met uitzondering van de naam Isaak of Ismaël. De symbolische betekenis en onderliggende betekenis; trouw en vertrouwen in God is echter hetzelfde;
- 3) Het scheppingsverhaal (Genesis): Het scheppingsverhaal is ook een aanbevolen onderwerp omdat het veel overeenkomsten heeft tussen de Abrahamitische tradities. Door teksten uit de Bijbel en de Koran naast elkaar te gebruiken om een vergelijking te maken om overeenkomsten en verschillen te vinden in de schepping van hemel en aarde. De docent geeft de nodige uitleg en knowhow voor het interpreteren van deze teksten. Daarna volgt een interreligieuze klassikale discussie;
- 4) De eigenschappen van God: Tot slot werd de interreligieuze dialoog over de attributen van God als een geslaagde les ervaren. Ze zochten naar de etymologische oorsprong van de namen van God. Bijvoorbeeld de barmhartige God: Ze begonnen met de Arabische naam, Raḥīm, en gingen verder met het Hebreeuwse R-H-M; Rehem en Rahamim vinden hun oorsprong in de Bijbel. Dit is ook een methode waarmee de leerlingen de vooroordelen tegen het

	Jodendom kunnen overbruggen. Naast het feit dat ze de overeenkomsten tussen de Abrahamitische traditie ervaren.
Resultaten, uitdagingen en impact	Tijdens de lessen ontdekten we dat de effectiviteit van de interreligieuze dialoog tussen leerkrachten en leerlingen intrinsiek verbonden is met bepaalde voorwaarden. Leerlingen willen geaccepteerd worden met hun eigen religieuze identiteit en hun mening in vrijheid kunnen uiten. Het opdringen van een mening over religie zal de dialoog ondermijnen. De tweede voorwaarde is de participatie van leerlingen. In die zin moet er altijd ruimte zijn voor andere tradities. Het hoofdonderwerp van de dialoog zal een bredere insteek hebben. Het is cruciaal dat interreligieuze participatie zich niet beperkt tot wat ze weten over waarden en normen met betrekking tot hun eigen tradities, maar ook wat ze hebben ervaren en hoe ze omgaan met spiritualiteit. Spirituele ervaring is dus een essentieel aspect van de interreligieuze dialoog. Hierbij raadt een andere docent aan om vragen te stellen als: hoe wordt dit ervaren binnen jouw traditie? Hoe ervaar jij het? Kun je het vergelijken met jouw traditie? om een interreligieuze dialoog op gang te brengen. Bovendien moeten de leerkracht en de leerlingen een lijst met communicatieregels opstellen. Deze lijst met dialoogregels bevat voldoende tijd voor reflectie; naar elkaar luisteren; een open houding hebben naar andere deelnemers; geen vooroordelen hebben; niet schreeuwen; enz. Door dit samen te doen, weet iedereen die deelneemt welke houding vereist is, wat mag en wat niet mag tijdens de dialoog. Naast de dialoogregels is ook het aantal leerlingen belangrijk. Een van de leerkrachten is duidelijk genoeg door te zeggen dat het onmogelijk is om een interreligieuze dialoog te voeren met een grote groep van 30 leerlingen. Meestal zijn dezelfde leerlingen meer geneigd om in zo'n situatie mee te doen. De laatste voorwaarde heeft te maken met het opleidingsniveau

	van de leerlingen: hetzelfde opleidingsniveau, voor zover mogelijk, maakt de interreligieuze dialoog gemakkelijker. Verschillende leerkrachten meldde dat leerlingen in interreligieuze projecten of samengevoegde klassen niet altijd hetzelfde onderwijsniveau hebben. Soms moeten leerkrachten woorden of definities uitleggen die andere leerlingen al kennen. Ze zeggen duidelijk dat, voor zover mogelijk, hetzelfde onderwijsniveau de interreligieuze dialoog zal vergemakkelijken. Dezelfde leerkracht heeft echter een oplossing. Als de leerlingen niet hetzelfde onderwijsniveau hebben, kun je werken in de vorm van schriftelijke oefeningen die gemakkelijker en efficiënter kunnen zijn. Dit zou mogelijk kunnen zijn in het geval van interreligieuze vaardigheden. Dit is in het voordeel van de leerlingen en de leerkracht.
Repliceerbaarheid en opschaling	Verschillende leerkrachten stelden een herziening van het leerplan voor Godsdienstonderwijs voor om aan deze voorwaarden te voldoen. Het huidige leerplan in België is gemaakt voor scholen met een lage concentratie van religieuze en culturele diversiteit. De nadruk op interreligieuze thema's ontbreekt vaak en daarom hebben leerkrachten die werken in scholen met een heterogene leerlingenpopulatie het moeilijk om interreligieuze thema's en mogelijke educatieve inhoud te vinden. Ze noemden ook de tekortkomingen van handboeken en werkboeken. Beide zijn niet geschikt voor onderwijs in een stedelijke context zoals Brussel. Nieuwe docenten hadden problemen met het interreligieuze aspect van lesgeven in een grootstedelijke context. Deze leerkrachten geven aan dat ze moeten zoeken naar interreligieuze thema's en mogelijke onderwijshoudens, terwijl leerkrachten die al meer dan vijftien jaar werken al ervaring hebben met interreligieuze dialoog. Deze goede praktijk werd ontwikkeld als onderdeel van een interdisciplinair onderzoek aan de Universiteit van Leuven. Het kan gebruikt worden als ruggengraat voor de herziening van interreligieuze leerplannen.

Duurzaamheid

Het huidige leerplan van RE heeft geen focus op het interreligieuze aspect. Gezien de realiteit van een diverse leerlingenpopulatie in Brussel, zouden mogelijke interreligieuze thema's en onderwerpen benadrukt kunnen worden. Bovendien hebben sommige leerkrachten hun eigen syllabus gemaakt met verschillende thema's, namen en situaties, rekening houdend met de context in Brussel.

Bevorderen van actief burgerschap door debat - Erasmus+ project

Landen	Italië, Griekenland, Bulgarije, Polen, Turkije
Actoren en belanghebbenden	● Istituto D'Istruzione Superiore Einaudi Pareto Via Brigata Verona, 5 90144 Palermo Italië (coördinator) ● Cumhuriyet Anadolu Lisesi Hasan Efendi Mah. Kültür Cad. No:7 09100 Aydın, Turkije ● Middelbare school van Trikala - Katsimidou 7 421 00 Trikala, Griekenland ● Hogeschool voor Natuurwetenschappen "Academician Metodiy Popov"-Varna Vladislav Varnenchik blvd 80 9000 Varna Bulgarije ● Zespół Szkół Poligraficzno-Medialnych im. Zenona Klemensiewicza os. Tysiąclecia 38 31 610 Kraków Polen
Doelgroep	Docenten en studenten van middelbare scholen in de leeftijd van 15-18 jaar
Korte beschrijving	Het Erasmusproject Enhancing Active Citizenship through debate bood de mogelijkheid om leerlingen en leerkrachten uit Italië, Bulgarije, Turkije, Slovenië, Griekenland en Polen samen te brengen om hen te bekwamen in actieve burgerschapsvaardigheden; om het eigenaarschap van Europese beleidskwesties te versterken door zich te richten op de doorleefde ervaring van jongeren via de DEBATE-methodologie. Het conceptuele kader van het project was gericht op vier competentiegebieden voor burgerschapsonderwijs: 1: Effectief en constructief met anderen omgaan, inclusief persoonlijke ontwikkeling (zelfvertrouwen, persoonlijke verantwoordelijkheid en empathie), communiceren en luisteren; en samenwerken met anderen. 2: Kritisch denken, inclusief redeneren en analyseren, mediageletterdheid, kennis en ontdekking, en correct en bewust gebruik van internetbronnen. 3: Maatschappelijk verantwoord handelen, waaronder respect voor het principe van rechtvaardigheid en mensenrechten; respect voor andere mensen, voor andere culturen en andere

	religies; het ontwikkelen van een gevoel van saamhorigheid; en het begrijpen van kwesties met betrekking tot het milieu en duurzaamheid, tot het respecteren van de waarde van cultureel erfgoed. 4: Democratisch handelen, met inbegrip van respect voor democratische beginselen; kennis van en inzicht in politieke processen, instellingen en organisaties; kennis van en inzicht in fundamentele sociale en politieke concepten.
Type	Erasmus+ project gericht op het implementeren van het Internationale Debat in het curriculum.
Doel en belangrijkste aspecten/elementen	Dit project heeft zeker aanzienlijk bijgedragen aan het bereiken van de volgende doelstellingen: ● Het vaardigheidsniveau in de Engelse taal verhogen. ● Mediawijsheid ontwikkelen en verbeteren. ● De vaardigheden voor begrijpend lezen vergroten. ● Argumentatieve geletterdheid verwerven. ● Sociale en culturele vaardigheden vergroten. Met name - gevoeligheid voor vooroordelen bevorderen door leerlingen te helpen kritisch denkvermogen te ontwikkelen. - het vermogen ontwikkelen om in het openbaar te spreken (het debat helpt leerlingen om een optimale mix van improvisatie en het vermogen om extemporain te spreken te ontwikkelen. - digitale vaardigheden vergroten Daarnaast was het project gericht op het verbeteren van de sociale integratie van leerlingen door middel van mobiliteit, nieuwe sociale contacten en interculturele uitwisseling, het overwinnen van vreemdelingenhaat, discriminatie, segregatie, racisme, pesten en geweld. Tot slot was het project erop gericht om het profiel van het beroep van docent te verbeteren door middel van training, door het ondersteunen van de aanname van collaboratieve en innovatieve praktijken, zowel digitaal als niet-digitaal, en nieuwe beoordelingsmethoden.

Resultaten, uitdagingen en impact	DE TRAINING: DEBATTEREN IN DE DEBATCLUB EN IN DE KLAS. De docenten werden geïnstrueerd in het debatteren in een volledige onderdompelingscursus van twee dagen. HET BOEKJE met richtlijnen voor de implementatie van DEBATE in het curriculum DE DATABANK van het lesmateriaal, de gids voor het zoeken op internet; oefeningen voor debat, evaluatieonderdelen DEBAT IN FLIPPED CLASSROOM: Alle partners hebben videoclips gemaakt over activiteiten die in de klas zijn uitgevoerd met leerlingen die de voorbereidingsfasen voor de bijeenkomsten documenteren. Zes debattoernooien gingen over migratie, gender, verantwoordelijkheid voor cultureel erfgoed en het milieu, die allemaal bijdragen aan het beter en inclusiever maken van scholen.
Repliceerbaarheid en opschaling	De repliceerbaarheid van het debat zit in de aard ervan. Het is mogelijk om het model te variëren om het toe te passen op verschillende onderwijsniveaus (zelfs basisschoolkinderen oefenen DEBAT), om het aantal teamleden te veranderen (als je meer leerlingen wilt betrekken) en om verschillende soorten moties te kiezen, afhankelijk van de behoeften. Er zijn moties van FEIT: iets is of is niet, van WAARDE: iets is van inherente waarde of niet, van BELEID: iets moet gedaan worden of moet niet gedaan worden.
Duurzaamheid	Het project is duurzaam omdat het helpt: ● Studeren niet enkel te zien als het louter leren van geschreven teksten. ● De dialectische benadering bevorderen en de praktijk van kritisch denken aanmoedigen. ● De inhoud van trainingen voor maatschappelijke organisaties in een context plaatsen. ● De integratie van digitale tools met traditionele tools vergemakkelijken. ● Experimenteren met innovatieve methoden voor kennisrepresentatie. ● Teamwerk aanmoedigen.

Link	https://sites.google.com/iseinaudipareto.edu.it/debateforactivecitizens/home

Dialogcentrum KAICIID	
Land	Saoedi-Arabië, Oostenrijk, Spanje, Vaticaanstad
Actoren en belanghebbenden	Invloedrijke leiders van wereldreligies, religieuze en culturele instellingen over de hele wereld
Doelgroep	Opvoeders van religieuze leiders, leraren, beleidsmakers
Korte beschrijving	"KAICIID - DIALOGUE CENTRE" (King Abdullah Bin Abdulaziz International Centre for interreligious and intercultural Dialogue) werd in 2012 opgericht als een intergouvernementele organisatie die de interculturele en interreligieuze dialoog wil bevorderen. Lidstaten zijn de Republiek Oostenrijk, het Koninkrijk Spanje, het Koninkrijk Saudi-Arabië en de Heilige Stoel als waarnemer. Bovendien staat een raad van bestuur garant voor de onafhankelijkheid van de belangen van één land of één religieuze denominatie. Voorzitters en facilitators werken samen om religieuze leiders, beleidsmakers en experts aan de dialoogtafel te brengen, zodat ze gemeenschappelijke oplossingen kunnen vinden voor gedeelde problemen. De organisatie promoot en gebruikt de interreligieuze dialoog om conflictpreventie en -oplossing, duurzame vrede en sociale cohesie te ondersteunen; om wederzijds respect en begrip tussen verschillende religieuze en culturele groepen te bevorderen; en om misbruik van religie om onderdrukking, geweld en conflicten te rechtvaardigen tegen te gaan.
Type	Leerplatform, webinars, online bronnen, tool, beleid.
Doel en belangrijkste aspecten/element en	KAICIID -DIALOGUE CENTRE wil door middel van verschillende initiatieven de interculturele en interreligieuze dialoog bevorderen en heeft met dit doel over de hele wereld talloze onderwijsprojecten ontwikkeld om religieuze en culturele conflicten, stereotypen en misverstanden te verminderen. Het Internationale Dialogcentrum (KAICIID) wil religieuze leiders en politieke besluitvormers samenbrengen om multilaterale initiatieven voor het opbouwen van sociale cohesie en het oplossen van conflicten te ontwikkelen en uit te voeren. KAICIID ondersteunt experts, stagiairs en organisaties

	die op dit gebied actief zijn door middel van programma's voor capaciteitsopbouw, workshops, training en partnerschappen. Daarnaast wordt ernaar gestreefd de mentaliteit van coëxistentie en solidariteit tussen vertegenwoordigers en invloedrijke leden van verschillende culturele en religieuze tradities te cultiveren. Om deze doelstellingen te bereiken is de educatieve dimensie van de deelnemers erg belangrijk en daarom wordt er speciale aandacht besteed aan de opleiding van leraren, religieuze werkers, opvoeders en jongeren.
Resultaten, uitdagingen en impact	KAICIID omvat een knooppunt van netwerken en biedt internationale trainingsseminars, thematische webinars en online cursussen in interreligieuze dialoog, publicaties en bronnen, een bibliotheek van veelbelovende praktijken en een database waar je de belangrijkste figuren in de dialoog over de hele wereld kunt leren kennen. Daarnaast bevordert het online netwerkplatform <i>Connect2Dialogue</i> beste praktijken en kennisuitwisseling door interreligieuze dialoogbeoefenaars en deskundigen van over de hele wereld met elkaar in contact te brengen. Vooraf interessant voor leerkrachten zijn de online gemodereerde of zelfstudie cursussen en het lesmateriaal over onderwerpen als: ● kernbegrippen van de interreligieuze dialoog ● interculturele communicatie ● Integratie door dialoog ● Interreligieuze dialoog gebruiken om religiofobie te verminderen ● interreligieuze dialoog gebruiken om vrede, verzoening en sociale cohesie te versterken ● Onderwijs gebruiken om haatzaaiende taal tegen vluchtelingen en migranten in Europa tegen te gaan
Repliceerbaarheid en opschaling	Het lesmateriaal dat het KAICIID-centrum de afgelopen tien jaar in verschillende vormen heeft ontwikkeld, is zeer nuttig voor docenten en opleiders en kan worden gereproduceerd en verbeterd. Het kan worden gebruikt als trainingsmateriaal over de wetenschappelijke documentatie van de interreligieuze en interculturele dialoog, de juiste voorbereiding ervan en de voorwaarden voor het voeren ervan. Als zodanig of na

	aanpassing kan het materiaal worden gebruikt voor de training van docenten en voor gebruik in de schoolomgeving.
Duurzaamheid	Het KAICIID-centrum ontwikkelt zich voortdurend als intergouvernementele organisatie en zet zich in voor de doelstellingen om sociale cohesie en duurzame ontwikkeling te bevorderen door middel van dialoog. De Knowledge Hub en het aangeboden trainingsmateriaal worden voortdurend verrijkt met de steun van experts en is vrij toegankelijk, zodat het voldoet aan de criteria van duurzaamheid.
Link	https://www.kaiciid.org/dialogue-knowledge-hub

Wegwijzers - Beleid en praktijk voor onderwijs over religies en niet-religieuze wereldbeelden in intercultureel onderwijs

Land	Noorwegen
Actoren en belanghebbenden	Het Europees Wergeland Centrum (EWC), Raad van Europa, Robert Jackson (Auteur)
Doelgroep	Beleidsmakers op het gebied van onderwijs, Docenten, Trainers
Korte beschrijving	In westerse landen werd religie lange tijd beschouwd als een privéaangelegenheid. Deze opvatting veranderde na de gebeurtenissen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten en de analyse en publieke discussie daarvan wereldwijd. Geleidelijk aan werd duidelijk dat religie in toenemende mate ook een onderwerp van zorg was voor de publieke sfeer en dat daarom alle jongeren inzicht in religies en overtuigingen zouden moeten hebben als onderdeel van hun opvoeding. Zo begon de Raad van Europa zijn eerste project over de religieuze dimensie van intercultureel onderwijs in 2002 onder toezicht van de Stuurgroep Onderwijs. Na verdere discussies in 2008 bracht het Comité van Ministers zijn aanbeveling CM/Rec (2008)12 uit over de dimensie van religieuze en niet-religieuze overtuigingen binnen het intercultureel onderwijs. Het Europees Wergeland Centrum (EWC) dat in 2008 werd opgericht door de Raad van Europa en Noorwegen, is een centrum voor informatie over onderwijs voor intercultureel begrip, mensenrechten en democratisch burgerschap. Met de steun van het Wergeland Centre werd in 2014 het handboek <i>Wegwijzers</i> gepubliceerd (auteur: Robert Jackson) dat advies geeft over de aanpak van problemen die voortvloeien uit de aanbeveling CM/Rec (2008)12 van de Raad van Europa. Het Handboek <i>Wegwijzers</i> en de voorgestelde activiteiten kunnen leerkrachten en opvoeders bijscholen, vooral op het gebied van: ● competenties ontwikkelen voor onderwijzen en leren, en werken met verschillende didactische benaderingen;

	• het creëren van een veilige ruimte voor een gemodereerde dialoog tussen studenten over religieuze onderwerpen in de klas; • leerlingen helpen om mediavoorstellingen van religies te analyseren; • het bespreken van niet-religieuze wereldbeelden naast religieuze perspectieven; • omgaan met mensenrechtenkwesies met betrekking tot religie en geloof De praktijken en activiteiten in het handboek zijn geschikt voor het secundair onderwijs, veel ervan zijn spelgebaseerde leeractiviteiten, gemakkelijk aan te nemen en kunnen gebruikt worden zoals ze zijn of aangepast en gecombineerd worden met andere soortgelijke activiteiten.
Type	Handleiding voor lerarenopleiders en onderwijsbeleidsmakers
Doel en belangrijkste aspecten/elementen	"Signposts - Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education" (Wegwijzers - Beleid en praktijk voor onderwijs over religies en niet-religieuze wereldbeelden in intercultureel onderwijs) is bedoeld om beleidsmakers, scholen en lerarenopleiders in de lidstaten van de Raad van Europa, en anderen die het willen gebruiken, de instrumenten te geven om de problemen op te lossen die voortkomen uit de noodzaak om binnen het onderwijs om te gaan met religieuze en niet-religieuze wereldbeelden. Het handboek geeft advies over het verduidelijken van de termen die gebruikt worden in deze vorm van onderwijs; het ontwikkelen van competenties voor lesgeven en leren, en het werken met verschillende didactische benaderingen; het creëren van een veilige ruimte voor gemodereerde dialoog tussen leerlingen in de klas; leerlingen helpen bij het analyseren van mediavoorstellingen van religies; het bespreken van niet-religieuze wereldbeelden naast religieuze perspectieven; het omgaan met mensenrechtenkwesies met betrekking tot religie en geloof; en het verbinden van scholen (inclusief scholen van verschillende typen) met elkaar en met bredere gemeenschappen en organisaties.

Resultaten, uitdagingen en impact	"Signposts - Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education" is gratis te downloaden, beschikbaar in 13 verschillende talen en bevat duidelijke richtlijnen voor leerkrachten en opleiders van leerkrachten over hoe het te gebruiken als een educatief hulpmiddel. Het handboek kan constructief en nuttig gebruikt worden in een aantal zeer verschillende onderwijscontexten, waaronder die waar religie, of een combinatie van religie, ethiek en/of niet-religieuze levensbeschouwingen, als apart vak voorkomt en die waar onderwijs over religies helemaal niet rechtstreeks in het curriculum aan bod komt. Een groot voordeel is dat het voor elk onderwerp specifieke activiteiten voorstelt met gedetailleerde stap-voor-stap instructies, die zowel geschikt zijn voor de training van docenten als voor de uitvoering ervan met leerlingen in de klas.
Repliceerbaarheid en opschaling	Aangezien deze handleiding vanaf het begin ontworpen is met de hulp van experts om een hulpmiddel te zijn bij de training van leerkrachten en bij het omgaan met godsdienstzaken in de klas, is ze absoluut repliceerbaar en opschaalbaar. Er zijn geen speciale voorwaarden nodig om de praktijken te repliceren en aan te passen door een andere organisatie of school en het is gemakkelijk te gebruiken in een andere context/geografisch gebied.
Duurzaamheid	De praktijken in het handboek zijn in grote mate institutioneel, sociaal en economisch duurzaam, omdat ze rekening houden met de omstandigheden in de Europese schoolomgeving in het algemeen. Als ze worden verrijkt met andere goede praktijken en dienovereenkomstig worden aangepast, zullen ze de mogelijke voorwaarden creëren (institutioneel, economisch, sociaal, enz.) die nodig zijn voor een succesvolle replicatie/groei van de praktijk (vooral in elk lokaal onderwijssysteem).
Link	https://thewc.org/resources/signposts

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Democratische dialoog op school:
Een online spelgebaseerde trainingstool over democratische dialoog voor leerkrachten**

